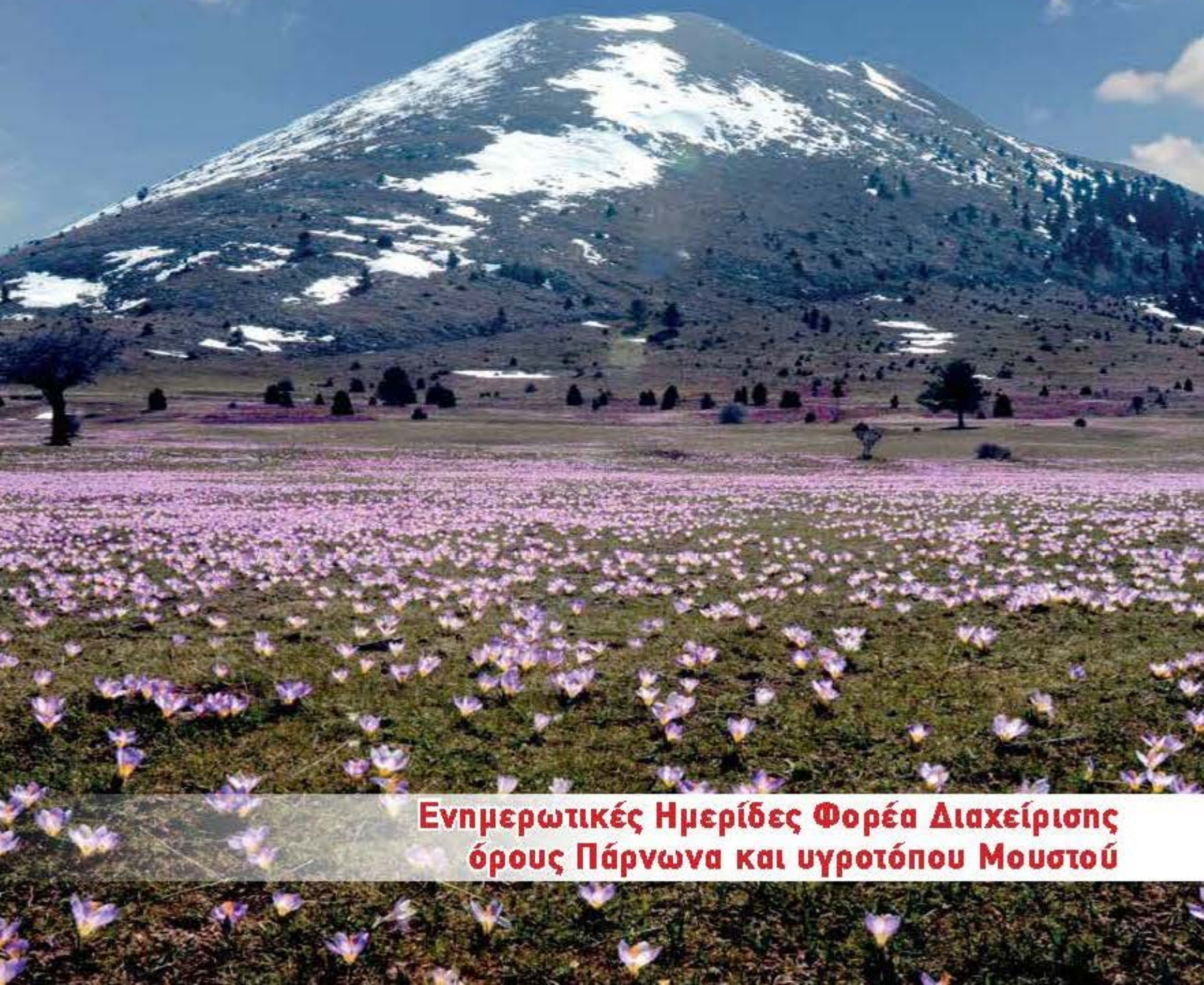

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ
ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ

**Ενημερωτικές Ημερίδες Φορέα Διαχείρισης
όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού**

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ
ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ

**Ενημερωτικές Ημερίδες Φορέα Διαχείρισης
όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού**

Περιεχόμενα

Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών.....	3
Γενικά	
Αρμοδιότητες Φορέων Διαχείρισης	
Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού	5
Γενικά	
Οργανωτική διάθρωση υπηρεσιών του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού	
Αρμοδιότητες Τμημάτων	
Αρμοδιότητες σύμφωνα με την ΚΥΑ 33999/2010	
Υπηρεσίες Διοργάνωσης Ενημερωτικών Ημερίδων	7
Διημερίδα με θέμα «Οικοτουρισμός, μοχλός ανάπτυξης για την περιοχή μας» στον Άγιο Πέτρο Αρκαδίας στις 03 και 04 Δεκεμβρίου 2014	8
Λίγα λόγια για τη Διημερίδα	
Τα κύρια σημεία της διημερίδας	
Ημερίδα με θέμα «Ο φυσικός πλούτος της προστατευόμενης περιοχής αειφορική χρήση και εκμετάλλευση αυτού» στις Καρυές Λακωνίας στις 6 Ιουνίου 2015	15
Τεύχη εισηγήσεων	
Ημερίδα με θέμα «Η συνεισφορά του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού στην προστασία και ανάδειξη της προστατευόμενης περιοχής» στο Λεωνίδιο Αρκαδίας στις 13 Νοεμβρίου 2015	26
Τεύχη εισηγήσεων	

Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών

Γενικά

Η διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής αποτελεί ένα σύνθετο εγχείρημα, καθώς η διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος απαιτεί εξειδικευμένες επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις, προϋποθέτει συνεχή εμπλοκή με τα προβλήματα των τοπικών κοινωνιών, συνεχή παρουσία επιστημονικού προσωπικού, συνεχή φύλαξη και προστασία καθώς και την οργάνωση δραστηριοτήτων πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και αναψυχής. Επιπροσθέτως, για την άσκηση όλων αυτών των δραστηριοτήτων απαιτούνται ειδικές υποδομές και εξοπλισμός.

Η πείρα που έχει αποκομισθεί σε διεθνές επίπεδο αλλά και από τις λίγες προσπάθειες συστηματικής διαχείρισης συγκεκριμένων προστατευόμενων περιοχών στη χώρα μας δείχνει ότι αυτές οι δραστηριότητες δεν μπορεί να εφαρμόζονται από κεντρικές υπηρεσίες εθνικής εμβέλειας. Μόνο όταν οι φορείς αυτοί βρίσκονται εντός ή πλησίον της προστατευόμενης περιοχής, σε συνεχή επαφή με τις τοπικές κοινωνίες, μπορούν να φέρουν σε πέρας την αποστολή τους.

Όσον αφορά στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα, έως την ψήφιση του Ν. 2742/1999, με τον οποίο δίνεται η δυνατότητα ίδρυσης Φορέων Διαχείρισης με τη μορφή νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, η διαχείρισή τους αποτελούσε αντικείμενο των υπηρεσιών δύο υπουργείων, της Δασικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και του Τμήματος Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, ενώ κατά περίπτωση εμπλέκονταν και υπηρεσίες άλλων υπουργείων, όπως το Λιμενικό Σώμα κ.ά.

Σε θεσμικό επίπεδο η δυνατότητα ίδρυσης Φορέων Διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών δεν είναι ένας νέος θεσμός για τη χώρα, αφού υπήρχε από παλιά η δυνατότητα ίδρυσης ανάλογων οργανισμών. Ο Ν. 856/1937 «περί εθνικών δρυμών», προέβλεπε την ίδρυση δασαρχείων εθνικών δρυμών, ο Ν. 1650/1986, έδινε τη δυνατότητα ίδρυσης ειδικής υπηρεσίας για τη διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής και ο Ν. 2052/1992, παρήχε τη δυνατότητα να ανατεθεί η εκπόνηση και εφαρμογή των σχεδίων διαχείρισης και σε νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα και του ιδιωτικού τομέα, τα οποία θα έπρεπε να είχαν διακριθεί στην προστασία του περιβάλλοντος.

Ωστόσο οι δυνατότητες αυτές δεν αξιοποιήθηκαν ποτέ με αποτέλεσμα η Ελλάδα να είναι η μοναδική χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία έως το 2000 (έτος ίδρυσης του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Ζακύνθου) δεν είχε για καμία προστατευόμενη περιοχή οργανισμό με κύριο αντικείμενο τη διαχείρισή της (Φορέα Διαχείρισης, όπως επικράτησε να αποκαλείται ο οργανισμός αυτός).

Ο Ν. 2742/1999 εισήγαγε την υποχρέωση ίδρυσης Φορέων Διαχείρισης για τις προστατευόμενες περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως εθνικά πάρκα, τη σαφή προτίμηση για την ανάθεση όλων των αρμοδιοτήτων που δεν αφορούν άσκηση δημόσιας εξουσίας στους Φορείς Διαχείρισης με μορφή ΝΠΙΔ και την παροχή αυξημένων δυνατοτήτων πρόσκτησης εσόδων για την κάλυψη των δαπανών τους.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι με την ίδρυση Φορέα Διαχείρισης σε μια περιοχή, οι δημόσιες αρχές διατηρούν τις αρμοδιότητές τους, αλλά συντονίζονται σε ό,τι αφορά τις όποιες ενέργειές τους σχετικά με την προστατευόμενη περιοχή.

Σύμφωνα με τον Ν. 2742/1999, «...σκοπός ίδρυσης ενός Φορέα Διαχείρισης είναι η διοίκηση και η διαχείριση των περιοχών, στοιχείων και συνόλων της φύσης και του τοπίου που αναφέρονται στο Άρθρο 18 του Ν. 1650/1986 καθώς και των περιοχών που χαρακτηρίζονται ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης κατά το Άρθρο 4 της ΚΥΑ 33318/28.12.1998».

Αρμοδιότητες Φορέων Διαχείρισης

Οι αρμοδιότητες των Φορέων Διαχείρισης περιγράφονται στην παρ. 2 του Άρθρου 15 του Ν. 2742/1999 και είναι οι ακόλουθες:

Η εκπόνηση και η ευθύνη της εφαρμογής των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας των προστατευόμενων αντικειμένων καθώς και των σχεδίων διαχείρισης.

Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση της εφαρμογής των κανονιστικών όρων και περιορισμών.

Η παροχή γνωμοδοτήσεων πριν από την προέγκριση χωροθέτησης και την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων που εμπíπτουν στις περιοχές ευθύνης τους καθώς και για κάθε άλλο θέμα για το οποίο ζητείται η γνώμη τους από τις αρμόδιες αρχές.

Η επικουρία των αρμόδιων διοικητικών και δικαστικών αρχών στον έλεγχο της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και των περιβαλλοντικών και πολεοδομικών όρων που ισχύουν ή επιβάλλονται αντιστοίχως για έργα ή δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στις περιοχές ευθύνης τους.

Η εκπόνηση μελετών και ερευνών, καθώς και η εκτέλεση τεχνικών ή άλλων έργων που περιλαμβάνονται στο οικείο σχέδιο διαχείρισης και στα αντίστοιχα προγράμματα δράσης και είναι απαραίτητα για την προστασία, διατήρηση, αποκατάσταση και ανάδειξη των προστατευόμενων αντικειμένων που εμπίπτουν στην περιοχή ευθύνης τους. Η κατασκευή, επισκευή και συντήρηση των αναγκαίων έργων υποδομής καθώς και η προμήθεια του αναγκαίου επιστημονικού και τεχνικού εξοπλισμού για την άσκηση των λειτουργιών διαχείρισης.

Η ανάληψη εκπόνησης ή εκτέλεσης εθνικών ή ευρωπαϊκών προγραμμάτων και δράσεων σχετικών με την περιοχή ευθύνης τους, τα οποία προάγουν ή προβάλλουν τους σκοπούς της διαχείρισης των προστατευόμενων αντικειμένων.

Η ενημέρωση, εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού σε θέματα αναγόμενα στις αρμοδιότητες και στους σκοπούς των Φορέων Διαχείρισης καθώς και στην προστασία των περιοχών ευθύνης τους.

Η προώθηση, υποστήριξη, οργάνωση και εφαρμογή οικοτουριστικών προγραμμάτων, η έκδοση αδειών ξενάγησης και η χορήγηση αδειών επιστημονικής έρευνας και τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων εντός των ορίων των προστατευόμενων αντικειμένων σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις που καθορίζονται στα προεδρικά διατάγματα των παραγράφων 1 και 2 του Άρθρου 21 του Ν. 1650/1986 και στον κανονισμό διοίκησης και λειτουργίας του προστατευόμενου αντικειμένου.

Η διαχείριση δημόσιων εκτάσεων που παραχωρούνται ή μισθώνονται από τον φορέα διαχείρισης κατά τις κείμενες διατάξεις καθώς και η ενοικίαση ιδιωτικών εκτάσεων που περιλαμβάνονται στην περιοχή ευθύνης του, και η πραγματοποίηση σε αυτές των προβλεπόμενων στον οικείο κανονισμό διοίκησης και λειτουργίας και στο σχέδιο διαχείρισης αναγκαίων παρεμβάσεων.

Όπως είναι φανερό οι αρμοδιότητες φύλαξης και αδειοδότησης παραμένουν στις δημόσιες αρχές, αφού οι Φορείς Διαχείρισης είναι ΝΠΙΔ και επομένως δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν δημόσιες εξουσίες: ο έλεγχος οχημάτων, η σύλληψη παραβατών και η αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων.

Για τη λειτουργία των Φορέων Διαχείρισης προβλέπεται από τον Ν. 2742/ 1999 η συγκρότηση Διοικητικού Συμβουλίου και θέση διευθυντή του Φορέα. Στο Διοικητικό Συμβούλιο εκπροσωπούνται εκτός από την κεντρική διοίκηση, η τοπική αυτοδιοίκηση, εκπρόσωποι οικονομικά ενδιαφερόμενων μερών (εκπρόσωποι ξενοδόχων και αγροτικών συνεταιρισμών, ομάδων αλιέων, κ.ά.), περιβαλλοντικές οργανώσεις και ειδικοί επιστήμονες. Προβλέπεται επίσης η σύσταση έως 20 θέσεων επιστημονικού προσωπικού και έως 10 θέσεων διοικητικού προσωπικού σε κάθε Φορέα. Ειδικές προβλέψεις προσόντων υπάρχουν μόνο για τις θέσεις του προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου και του διευθυντή. Η στελέχωση με επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό προτείνεται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Φορέα μέσω των κανονισμών που διέπουν τη λειτουργία του, κάτι που επιτρέπει την προσαρμογή στις ειδικές συνθήκες κάθε προστατευόμενης περιοχής.

Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου μπορεί επίσης να συνιστάται Επιστημονική Επιτροπή από μέλη του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικούς επιστήμονες με σκοπό την παροχή ειδικών επιστημονικών συμβουλών. Ο τρόπος λειτουργίας και η κάλυψη των δαπανών της λειτουργίας της επιτροπής καθορίζονται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα.

Για την εύρυθμη λειτουργία των Φορέων Διαχείρισης ο Νόμος 2742/1999 προβλέπει τη σύνταξη μιας σειράς κανονισμών, οι οποίοι καταρτίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο και εγκρίνονται με αποφάσεις του Υπουργού ΠΕΝ.

Αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- Σχέδιο διαχείρισης.
- Κανονισμός υπηρεσιών και προσωπικού.
- Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας του Διοικητικού Συμβουλίου.
- Κανονισμός οικονομικής διαχείρισης και προμηθειών.
- Κανονισμός ανάληψης ή εκτέλεσης για τρίτους ή ανάθεσης σε τρίτους επιστημονικών ή ερευνητικών προγραμμάτων, μελετών, υπηρεσιών τεχνικής βοήθειας και εν γένει έργων και υπηρεσιών.

Έως σήμερα έχουν ιδρυθεί 29 Φορείς Διαχείρισης για συγκεκριμένες προστατευόμενες περιοχές. Οι Φορείς αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

1. Φορέας Διαχείρισης Δάσους Δαδιάς
2. Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Έβρου
3. Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα
4. Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Νέστου-Βιστωνίδας-Ισμαρίδας
5. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Αίνου
6. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης
7. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου
8. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού
9. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας
10. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πρεσπών
11. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς
12. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου Β. Σποράδων
13. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου
14. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Σχινιά Μαραθώνα
15. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων
16. Φορέας Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου-Αώου & Πίνδου
17. Φορέας Διαχείρισης και Ανάπλασης Ποταμού Κηφισού Αττικής
18. Φορέας Διαχείρισης Κάρλας-Μαυροβουνίου-Κεφαλόβρυσου Βελεστίου
19. Φορέας Διαχείρισης Καρπάθου-Σαρίας
20. Φορέας Διαχείρισης Λίμνης Κερκίνης
21. Φορέας Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας
22. Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου
23. Φορέας Διαχείρισης Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης
24. Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης
25. Φορέας Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού
26. Φορέας Διαχείρισης Στενών & Εκβολών Καλαμά & Αχέροντα
27. Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Αμβρακικού
28. Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου-Στροφυλιάς
29. Φορέας Διαχείρισης Χελμού-Βουραϊκού

Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού

Γενικά

Ο Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού (ΦΔΟΠΥΜ) είναι αρμόδιος για τη διατήρηση, την προστασία και τη διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής του όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού. Ιδρύθηκε το 2002 και συστάθηκε το 2003.

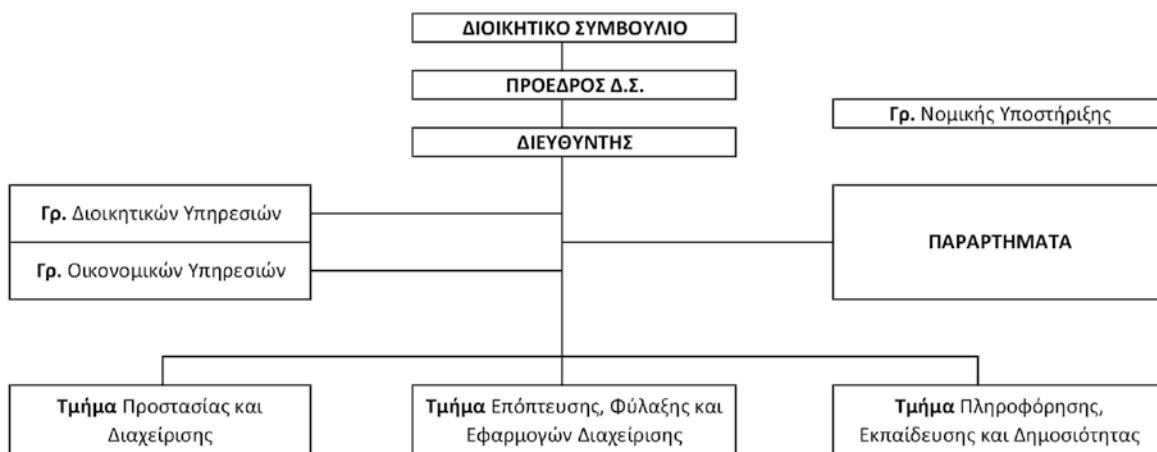
Ο ΦΔΟΠΥΜ είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, εποπτευόμενο από το téως ΥΠΕΚΑ, νυν ΥΠΕΝ και ιδρύθηκε με τους Νόμους 2742/1999 (ΦΕΚ 207Α/7.10.1999) και 3044/2002 (ΦΕΚ 197Α / 27.08.2002), με σκοπό τη διοίκηση και διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής του όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού.

Γενικός σκοπός του Φορέα Διαχείρισης είναι η ανάσχεση της απώλειας και υποβάθμισης της βιοποικιλότητας της περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού, με την επίτευξη μιας ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και οικοτόπων με μεγάλο οικολογικό ενδιαφέρον, καθώς και των αξιόλογων τοπίων. Ειδικότερα, επιδιώκει την αποτελεσματική προστασία του μοναδικού, για την πολύπλευρη αξία του, οικοσυστήματος της περιοχής και την εξισορρόπηση των σχέσεων φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Διοικείται από 11μελές Συμβούλιο που ορίζεται με απόφαση του Υπουργού ΥΠΕΝ και αποτελείται από εκπροσώπους υπουργείων, της αυτοδιοίκησης, τοπικών φορέων και περιβαλλοντικών οργάνωσεων.

Οργανωτική διάθρωση υπηρεσιών του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας Υπηρεσιών και Προσωπικού του Φορέα Διαχείρισης ο αριθμός των θέσεων προσωπικού του Φορέα ορίζεται με την κατά το άρθρο 15 παρ. 6 του ν. 2742/1999 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων βάσει της οργανωτικής διάρθρωσης-κατανομής προσωπικού. Στο οργανόγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι διοικητικές ενότητες των υπηρεσιών του Φορέα.

Αρμοδιότητες Τμημάτων

Οι σημαντικότερες αρμοδιότητες των επιμέρους τμημάτων του Φορέα Διαχείρισης παρουσιάζονται παρακάτω.

Τμήμα Επόπτευσης, Φύλαξης και Εφαρμογών Διαχείρισης

- Επόπτευση και φύλαξη της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού.
- Καταγραφή άγριας πανίδας και ορνιθοπανίδας.
- Καταγραφή παράνομων δραστηριοτήτων.
- Συντήρηση υποδομών και τεχνική υποστήριξη ΦΔΟΠΥΜ.
- Ενημέρωση πολιτών για τους όρους και περιορισμούς της προστατευόμενης περιοχής.

Τμήμα Προστασίας και Διαχείρισης

- Λειτουργίες σχεδιασμού, προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής.
- Λειτουργίες έρευνας, παρακολούθησης, τεκμηρίωσης και αξιολόγησης.
- Γεωγραφική αποτύπωση της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού.
- Καταγραφή πανίδας με αυτόματες φωτογραφικές μηχανές.
- Καταγραφή πανίδας σπηλαίων της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού.
- Δημιουργία και συντήρηση σχετικών βάσεων δεδομένων και βιβλιοθήκης.

Τμήμα Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας

- Λειτουργία τριών Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης, στο Άστρος (έδρα Φορέα Διαχείρισης), στον Άγιο Πέτρο και στην Καστάνιτσα Αρκαδίας.
- Περιβαλλοντική ενημέρωση ομάδων επισκεπτών και μαθητών - φοιτητών.
- Προώθηση και υποστήριξη της περιβαλλοντικής ενημέρωσης στα σχολεία εντός και πλησίον των ορίων της προστατευόμενης περιοχής.
- Διοργάνωση και συμμετοχή σε περιβαλλοντικές δράσεις/εκδηλώσεις/ενημερώσεις εντός και πλησίον των ορίων της προστατευόμενης περιοχής.
- Δημιουργία υλικού περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

- Προβολή, δημοσιότητα και ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων.
- Σχεδιασμός και οργάνωση προγραμμάτων εθελοντών.
- Ανάπτυξη συνεργασιών με τρίτους φορείς, όπως τοπικοί σύλλογοι, εκπαιδευτικοί, δημόσιες υπηρεσίες, κ.ά.

Γραφείο Οικονομικών Υπηρεσιών

- Οικονομική διοίκηση
- Λογιστήριο
- Διαχείριση προμηθειών
- Ταμειακή διαχείριση
- Μισθοδοσία και διαχείριση θεμάτων προσωπικού

Γραφείο Διοικητικών Υπηρεσιών

- Διοικητική υποστήριξη Οργάνων διοίκησης του Φορέα
- Διοικητική υποστήριξη Υπηρεσιών του Φορέα

Αρμοδιότητες σύμφωνα με την ΚΥΑ 33999/2010

Σύμφωνα με την Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) 33999/6.09.2010 (ΦΕΚ 353 ΑΑΠΠ/ 6.09.2010) και τροποποίηση αυτής (δυνάμει των ΦΕΚ 160/ΑΑΠΘ/16.6.2011 και ΦΕΚ 126/ΑΑΠ/15.4.2013) και ισχύει βάσει της υπ' αρ. οικ. 81516/968/25.2.2000 απόφασης έγκρισης του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης όρους Πάρνωνα- υγροτόπου Μουστού και το Νόμο 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31.03.2011) περί «Διατήρησης της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» και ισχύει (Βλ. πλήρες κείμενο στη διεύθυνση <http://www.fdparnonas.gr/management-body/joint-ministerial-decision/>), χαρακτηρίζονται οι Περιοχές Απολύτου Προστασίας της Φύσης και οι Περιοχές Προστασίας της Φύσης, καθώς και οι λοιπές περιοχές εντός της προστατευόμενης περιοχής, και καθορίζονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις και οι δραστηριότητες ανά περιοχή. Οι αρμοδιότητες του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού σύμφωνα με την ΚΥΑ αναφέρονται συνοπτικά παρακάτω:

Είναι αρμόδιος για την τήρηση και εφαρμογή των όρων και διατάξεων της εν λόγω απόφασης.

Για ζητήματα που αναφύονται ως προς την υπαγωγή ή μη έργων και δραστηριοτήτων στις διατάξεις της ΚΥΑ, αποφαιίνεται το ΔΣ του Φορέα Διαχείρισης, μετά από συνεργασία με τις καθ' ύλην αρμόδιες υπηρεσίες και εκδίδεται σχετική διοικητική πράξη ΔΣ.

Υπηρεσίες Διοργάνωσης Ενημερωτικών Ημερίδων

Στο πλαίσιο της υλοποίησης του Υποέργου 1 «Πρόγραμμα για την προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας» του Φορέα Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού στα πλαίσια της πράξης «Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού» του Άξονα Προτεραιότητας 9 «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας», του Ε.Π. «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013», υλοποιήθηκε το έργο «Υπηρεσίες Διοργάνωσης Ενημερωτικών Ημερίδων» στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 2.3: Ημερίδες.

Το έργο περιελάμβανε τρεις θεματικές Ημερίδες (μία διημερίδα/workshop και δύο ημερίδες) σε θέματα που αφορούσαν στην ενημέρωση και επιμόρφωση του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών γύρω από θέματα αναγόμενα στην προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Επίσης, στην προώθηση των ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων για τη δημιουργία μιας βιώσιμης οικονομίας προς όφελος των τοπικών κοινωνιών συμβατής με την προστασία και τη βιώσιμη διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής, μέσω της ανταλλαγής επιστημονικών απόψεων αλλά και της ανάδειξης των καλών πρακτικών εφαρμογής σε άλλες προστατευόμενες περιοχές.

ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ «ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΜΟΧΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΑΣ» ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΠΕΤΡΟ ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΣΤΙΣ 03 ΚΑΙ 04 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2014

ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ
ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
*μοχλός ανάπτυξης
για την περιοχή μας*
3-4
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
2014
9:30-15:00

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ
ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ

Αίθουσα Συνεδριάσεων Τοπικής Κοινότητας
Αγίου Πέτρου Κυνουρίας, Αρκαδία

*Ελάτε να μάθουμε πώς μπορεί ο Οικοτουρισμός
να δώσει νέα πνοή στην περιοχή μας*

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
ΕΣΠΑ 2007-2013

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΕΤΑΡΤΗ 3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2014

- 09:30-10:00 Χαιρετισμοί επισήμων
- 10:00-10:30 «**Ανάδειξη τουριστικού προϊόντος και τρόπος προσέλκυσης επισκεπτών**» (Σωτηρόπουλος Τριαντάφυλλος, Δημοσιογράφος – Πρόεδρος Δ.Σ. Δημοτικής Επιχείρησης Πληροφόρησης Επικοινωνίας) / Συζήτηση - Σχόλια
- 10:30-11:00 «**Ανάδειξη Τοπικού Τουρισμού**» (Καραγιάννης Γεώργιος, Α' Αντιπρόεδρος Επιμελητηρίου Αρκαδίας) / Συζήτηση - Σχόλια
- 11:00-11:30 «**Ο ρόλος του Φ.Δ. Πάρνωννα - Μουστού στην προώθηση της οικοτουριστικής ανάπτυξης της περιοχής**» (Αναστασιάδη Αγνή, Ξεναγός - α/α Υπεύθυνη Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας ΦΔ Πάρνωννα-Μουστού) / Συζήτηση - Σχόλια
- 11:30-12:15 Παρουσίαση του Δήμου Βόρειας Κυνουρίας «**Όμορφο ταξίδι στο βουνό και στη θάλασσα**» (Παπαηλιού Αλέξανδρος, σκηνοθέτης)
- 12:30-13:00 *Coffee Break*
- 13:00-13:30 «**Απλές πιλοτικές δράσεις του ΦΔ Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και την ανάδειξη της οικοτουριστικής εμπειρίας**» (Μπαρνιάς Αντώνης, Δασολόγος M.Sc., Συντονιστής ΦΔ Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς) / Συζήτηση - Σχόλια
- 13:30-14:00 «**Ευκαιρίες βιώσιμης ανάπτυξης στον Πάρνωννα**» (Μπόλης Σωτήρης, Ηλεκτρολόγος μηχανικός, Σύμβουλος ανάπτυξης) / Συζήτηση - Σχόλια
- 14:00-14:30 «**Σύζευξη θρησκευτικού και οικολογικού τουρισμού**» (Γεραρής Ηλίας, Θεολόγος M.Sc. - Δάσκαλος) / Συζήτηση - Σχόλια
- 14:30-15:00 Ξεναγήση στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Αγίου Πέτρου / *Light Lunch*

Συντονισμός: **Σβορώνου Ελένη**: Υπεύθυνη Δράσεων Οικοτουρισμού WWF Hellas, **Μπόλης Αργύρης**: M.Sc. Δασολόγος- Περιβαλλοντολόγος, Συντονιστής Έργου Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. ΦΔ Πάρνωννα-Μουστού, **Κατσής Δημήτρης**: Πρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου και Τουριστικής Προβολής & Ανάπτυξης Δήμου Β. Κυνουρίας.

ΠΕΜΠΤΗ 4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2014

- 09:30-10:00 Προσέλευση προσκεκλημένων
- 10:00-11:00 «**Ανάδειξη συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ευρύτερης περιοχής του Πάρνωννα**» [Κουλεντιανού Αγγελική, Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων, μέλος Τουριστικής Επιτροπής Δήμου Β. Κυνουρίας]. / Παρουσίαση τουριστικού Portal Δήμου Β. Κυνουρίας, Μαντάς Παναγιώτης, Δήμαρχος Βορ. Κυνουρίας.
- 11:00-11:30 *Coffee Break*
- 11:30-12:00 Έναρξη ξενάγησης - περιπάτου στον Άγιο Πέτρο (περιοχή προστασίας)
- 12:00-15:00 Επίσκεψη σε παραδοσιακό ξενώνα του Αγίου Πέτρου και συζήτηση
Επίσκεψη σε εργαστήριο παραγωγής χειροποίητων προϊόντων και συζήτηση
Οικοδεσπότες με άποψη! (Εργασία σε ομάδες)
Χαρτογραφούμε τον περίπατό μας.
Αξιοποιούμε τον χάρτη μας για να προβάλλουμε την επιχείρησή μας, τον τόπο, την εμπειρία του επισκέπτη.
Μαθαίνουμε στην πράξη να είμαστε πρεσβευτές του τόπου μας.

Λίγα λόγια για τη Διημερίδα

Τι είναι οικότουρισμός και τι αγροτουρισμός; Ποιες δυνατότητες έχει η προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστου να αναπτύξει αυτές τις μορφές τουρισμού και να δει τη φύση της να προστατεύεται και τα χωριά της να αναζωογονούνται; Ποια είναι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής, ποιο είναι το σωστό «επιχειρείν», πώς δημιουργούμε το τουριστικό μας προϊόν και πώς το προβάλλουμε ώστε να προσελκύσουμε επισκέπτες; Αλλά και τι είδους τουρισμό θέλουμε; Τι είδους ανάπτυξη για τον τόπο μας; Αυτά και πολλά άλλα καίρια ερωτήματα τέθηκαν στη διημερίδα με θέμα «Οικότουρισμός, μοχλός ανάπτυξης για την περιοχή μας» που πραγματοποιήσε ο Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστου στις 03 και 04 Δεκεμβρίου 2014 στον Άγιο Πέτρο Αρκαδίας.

Στόχος της διημερίδας αυτής που διοργανώθηκε από τον Φ.Δ. όρους Πάρνωνα-υγροτόπου Μουστου (εφεξής Φ.Δ.) ήταν η διερεύνηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η περιοχή για την ανάπτυξη του Οικότουρισμού, η ενημέρωση, πληροφόρηση και εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων μερών στην έννοια και τις πρακτικές του Οικότουρισμού, η ενημέρωση των επιχειρηματιών της περιοχής για τις δυνατότητες οικότουριστικής ανάπτυξης, η παρουσίαση καλών πρακτικών από άλλες περιοχές της Ελλάδας και γενικά η έναρξη του διαλόγου και η κινητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων στην προστασία και ήπια ανάπτυξη της περιοχής του Πάρνωνα.

Η επιλογή του τόπου, του Αγίου Πέτρου, ως τόπου διεξαγωγής της διημερίδας (στην αίθουσα συνεδριάσεων της τοπικής κοινότητας) είναι χαρακτηριστική του ρόλου που καλείται να παίξει ο Οικότουρισμός στην αναζωογόνηση της υπαίθρου και στην ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλης της περιοχής. Ο Άγιος Πέτρος, σε απόσταση 35 χλμ. από την Τρίπολη, προσβάσιμος μέσα από έναν όμορφο αλλά με αρκετές στροφές δρόμο, αποτέλεσε τελικά μάλλον κίνητρο παρά αντικίνητρο για τη συμμετοχή των κατοίκων στη διημερίδα. Συμμετείχαν 50 περίπου άτομα, ιδιώτες επαγγελματίες, επιχειρηματίες, εκπρόσωποι φορέων, τοπικής αυτοδιοίκησης (Κοινότητα, Δήμος, Περιφέρεια), του Επιμελητηρίου Αρκαδίας, εθελοντικών ομάδων, ερευνητές, άνθρωποι που έχουν συμβάλει στην ανάδειξη του τόπου, εκπαιδευτικοί, στελέχη του Φ.Δ. και κάτοικοι που ενδιαφέρονται για τα κοινά.

Τα κύρια σημεία της διημερίδας

Τι είναι ο Οικότουρισμός;

Οικότουρισμός είναι ο τουρισμός στη φύση, ο οποίος αντίθετα με τον μαζικό τουρισμό, δεν υπερβαίνει την φέρουσα ικανότητα της περιοχής όπου εφαρμόζεται, ενώ ταυτόχρονα προωθεί την προστασία του φυσικού, καταρχήν, αλλά και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση της συνοχής του κοινωνικού ιστού.

Τον ορισμό αυτό πρότεινε στην παρουσίασή του ο **κ. Τριαντάφυλλος Σωτηρόπουλος** επιλέγοντάς τον ανάμεσα σε πλήθος άλλων ορισμών που έχουν προταθεί στη βιβλιογραφία. Επέλεξε έναν «στενό» ορισμό, όπως είπε, εφόσον προτάσσει τη συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς και στην αναζωογόνηση των τοπικών κοινωνικών και οικονομικών.

Από αρκετές εισηγήσεις επισημάνθηκε ότι ο Οικότουρισμός αφορά την ανακάλυψη της φύσης και του πολιτισμού μιας περιοχής, απευθύνεται σε επισκέπτες με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, ενδεχομένως μεσαίων προς υψηλών εισοδημάτων, που εκτιμούν το αυθεντικό, που είναι διατεθειμένοι να εξερευνήσουν και που εκτιμούν πρωτίστως την ποιότητα του περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς. Εκτιμούν επίσης το μη κορεσμένο του τόπου προορισμού. Δεν θέλουν την τυποποιημένη εικόνα, τον θόρυβο, τον συνωστισμό, την τετριμμένη εικόνα ενός προορισμού (αναφέρθηκαν ενδεικτικά ο Παρνασσός ή η Αράχωβα ως τέτοιοι «κορεσμένοι» προορισμοί). Αν η περιοχή του Πάρνωνα διατηρήσει και προστατεύσει τον χαρακτήρα της, αν επιτύχει τη σωστή ισορροπία ανάμεσα στην προσβασιμότητα (έγινε αρκετή συζήτηση για τη διάνοιξη δρόμων) και τη διατήρηση του «φυσικού», «παρθένου», μη κορεσμένου χαρακτήρα της, μπορεί να αποτελέσει έναν πολλά υποσχόμενο οικότουριστικό προορισμό. Σημειώθηκε η αυξητική τάση του Οικότουρισμού, παγκοσμίως, και γενικά του εναλλακτικού τουρισμού και των ειδικών μορφών τουρισμού.

Επισημάνθηκε, όμως, ότι αν επιχειρήσουμε να εξειδικεύσουμε πώς ακριβώς αντιλαμβανόμαστε τον Οικότουρισμό, τον τουρισμό και την ανάπτυξη του τόπου, σίγουρα θα υπάρξουν πολλές διαφορετικές απόψεις. Στο γενικό πλαίσιο υπάρχει συμφωνία, όπως φάνηκε και από όλη τη διήμερη συνάντηση. Στην εξειδίκευσή του όμως χρειάζεται σχεδιασμός με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών: συμμετοχικός σχεδιασμός που θα αποκρυσταλλωθεί σε συγκεκριμένες προτάσεις, έργα, επενδύσεις.

Ποιο είναι το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής ως προς τον Οικοτουρισμό;

Μιλώντας για Οικοτουρισμό και απόλαυση της φύσης, τα πολύτιμα χαρακτηριστικά της περιοχής, προστατευτά και προς ανάδειξη, παρουσιάστηκαν στην πληρέστατη παρουσίαση του Φορέα Διαχείρισης. Η βιοποικιλότητα, με τον μοναδικό πλούτο χλωρίδας και πανίδας, το τρίπτυχο «δάσος, υγρότοπος, θάλασσα» (αλλά και το πολυσχιδές έργο του Φορέα Διαχείρισης) παρουσιάστηκαν από την **κα Αγνή Αναστασιάδη**. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονιστεί το έργο του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστου που παρουσιάστηκε και συνοψίζεται σε πέντε πτυχές: Προστασία, Φύλαξη, Ανάδειξη, Ενημέρωση, Εθελοντές. Χωρίς αυτό το εξαιρετικό έργο που εκπονεί η ιδιαίτερα ικανή ομάδα στελεχών του Φ.Δ., δεν θα μπορούσε να γίνει λόγος ούτε για Οικοτουρισμό, ούτε για πιστοποίηση και σύμφωνα ποιότητας, ούτε για εξασφάλιση του ήπιου και βιώσιμου χαρακτήρα της ανάπτυξης. Ιδίως η προστασία της Προστατευόμενης Περιοχής είναι η βάση και προϋπόθεση για τον οικοτουρισμό και τον βιώσιμο τουρισμό γενικότερα.

Το κυριότερο, πολυτιμότερο και μοναδικό «προϊόν» Οικοτουρισμού στην περιοχή της Προστατευόμενης Περιοχής είναι, βεβαίως, η φύση αλλά και η σχέση φύσης και ανθρώπου. Σημαντικό πλεονέκτημα, τονίστηκε, είναι η γειτνίαση του βουνού με τη θάλασσα, στην περιοχή και η δυνατότητα προσέλκυσης του τουρισμού της θάλασσας στην ενδοχώρα, στο βουνό. Σε κάθε περίπτωση η ποικιλομορφία βιοτόπων και τοπίων αντιστοιχεί στην ποικιλομορφία εμπειριών του επισκέπτη και αυτό πρέπει να αναδειχθεί.

Χρειάζεται, φάνηκε από τις εισηγήσεις, μια συνολική προσέγγιση, στο σύνολο της περιοχής, για τη διάμρφωση ενός δικτύου πόλων έλξης για τους επισκέπτες και για τη διάχυσή τους στον χώρο (και τον χρόνο).

Τι είναι Αγροτουρισμός και οι άλλες Εναλλακτικές ή Ειδικές Μορφές Τουρισμού;

Μέσα από την εισήγηση του **κ. Σωτήρη Μπόλη** αλλά και τις άλλες εισηγήσεις όπως του **κ. Γιώργου Καραγιάννη**, κ.α., δόθηκε μια συνοπτική αλλά ουσιαστική περιγραφή των εναλλακτικών ή ειδικών μορφών τουρισμού που μπορεί να αναπτύξει η περιοχή του Πάρνωνα. Αγροτουρισμός είναι ο τουρισμός που συμπληρώνει το εισόδημα του αγρότη, λειτουργεί συμπληρωματικά προς την κύρια δραστηριότητά του ενώ παράλληλα προσφέρει στους επισκέπτες τη δυνατότητα συμμετοχής στην αγροτική εργασία και απόλαυσης των προϊόντων της. Γενικά ο αγροτουρισμός υπερβαίνει την προσφορά ενός καταλύματος. Οι δυνατότητες της ευρύτερης περιοχής είναι πάρα πολλές. Η καλλιέργεια του κάστανου, της ελιάς, η αμπελουργία, οι τοπικές ποικιλίες οίνου και η τοπική κουζίνα μπορεί να συνθέσουν ένα δίκτυο πόλων έλξης και εμπειριών για τους επισκέπτες στο πλαίσιο του αγροτουρισμού, του οινικού και γαστρονομικού τουρισμού. Ήδη η μικρή εμπειρία που αποκόμισαν οι συμμετέχοντες στη διημερίδα τη δεύτερη ημέρα, από την επίσκεψη στα καταστήματα τοπικών προϊόντων και εργαστήρια (γλυκών, ζυμαρικών κλπ) έδωσε μια γεύση (κυριολεκτικά και μεταφορικά) των πολύ μεγάλων ευκαιριών που υπάρχουν για την ανάπτυξη των πολλαπλών πτυχών του Αγροτουρισμού και του τουρισμού που κινείται γύρω από την πρωτογενή παραγωγή, τη μεταποίηση και τη γεύση. Συχνά μάλιστα η ταυτότητα μιας περιοχής σηματοδοτείται από τις γεύσεις και τα προϊόντα της.

Ιδιαίτερα τονίστηκε η σημασία της διατήρησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην περιοχή. Να μην εξαρτηθεί η οικονομία από το δίπολο «ανοικοδόμηση/τουρισμός». Ο Αγροτουρισμός, επομένως, είναι κρίσιμης σημασίας, στο βαθμό που συμβάλλει στην ενίσχυση της πρωτογενούς παραγωγής. Η μη εξάρτηση, άλλωστε, από το δίπολο «ανοικοδόμηση/ τουρισμός» είναι και αυτό που διαφοροποιεί μια περιοχή οικοτουρισμού, μια περιοχή ενδιαφέρουσα προς ανακάλυψη, από μια περιοχή μαζικού τουρισμού.

Ο κοινός παρονομαστής λοιπόν όλων αυτών των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού είναι η προστασία των πολύτιμων χαρακτηριστικών του τόπου, της ταυτότητάς του ώστε να μην εκπέσει σε έναν ακόμη τυποποιημένο προορισμό βουνού/θάλασσας. Από την άλλη, αναδείχθηκαν οι δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες και το διαδίκτυο για την τουριστική ανάδειξη της περιοχής. Χαρακτηριστικά, έγινε λόγος για «ηλεκτρονικό τουρισμό», με το διαδίκτυο να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στη πλοήγηση του επισκέπτη στον τόπο προορισμού, στον προγραμματισμό των διακοπών του και στον εντοπισμό των σημείων ενδιαφέροντος. Ήδη η περιοχή έχει το δυναμικό portal του Δήμου Β. Κυνουρίας, που παρουσιάστηκε, όπως και την ταινία του Δήμου Β. Κυνουρίας που επίσης παρουσιάστηκε.

Χαρακτηριστική της σύνθεσης αυτής του «παλιού» και του «καινούργιου» που μπορεί να επιτευχθεί ήταν η φράση που ειπώθηκε από τον **κ. Αλέξανδρο Παπαπληού**, «να φτιάξουμε την παράδοση του καινούργιου».

Ποιες άλλες μορφές εναλλακτικού και ειδικών μορφών τουρισμού μπορεί να αναπτύξει η περιοχή;

Θρησκευτικός τουρισμός: Με επίκεντρο τη Μονή Μαλεβής, που αποτελεί ήδη έναν πολύ αγαπητό προορισμό θρησκευτικού τουρισμού μπορεί να αναπτυχθεί ένα δίκτυο πόλων έλξης στις εκκλησίες, τα

μοναστήρια και τα σημεία ενδιαφέροντος θρησκευτικού τουρισμού. Παρουσιάστηκαν διεξοδικά από τον **κ. Ηλία Γεραρή** ο οποίος μίλησε για μια «Βυζαντινή καστροπολιτεία». Άγιος Πέτρος (γενέτειρα του Αγίου Νείλου), Άγιος Βλάσσης, Μ. Παλαιοπαναγιάς, Μ. Ελώνας, χαρτογραφήθηκαν, νοπτά, οι διαδρομές του θρησκευτικού τουρισμού.

Σπηλαιολογικός/γεωολογικός τουρισμός: ανάδειξη σπηλαίων και πετρωμάτων (κροκεάτης λίθος).

Τουρισμός περιπέτειας: αναρρίχηση, αγώνες βουνού, ορειβατικοί μαραθώνιοι, αγώνες υπεραπόστασης (π.χ. ΚΡΟΝΙΟΝ ΠΕΡΑΣΜΑ).

Ποδηλατικός τουρισμός: με διοργάνωση αγώνων βουνού.

Αστρονομικός τουρισμός: ήδη ο Πάρνωνας είναι πόλος έλξης φίλων της παρατήρησης άστρων, προσφέρει ιδανικές συνθήκες, ενώ μελετάται έργο κατασκευής Αστεροσκοπείου στο βουνό. Ένα Αστρονομικό Πάρκο βρίσκεται σε εξέλιξη.

Καταδυτικό και αρχαιολογικό τουρισμό: Αναφέρθηκε ο υποβρύχιος αρχαιολογικός πλούτος της περιοχής με την χαρακτηριστική έκφραση «η πόλη κάτω από τα κύματα».

Ερευνητικός - επιστημονικός τουρισμός: Προσέλκυση επιστημόνων και ερευνητών για τη φύση και τον πολιτισμό της περιοχής. Είναι ήδη σε εξέλιξη η δημιουργία Κέντρου Πληροφόρησης για την Χλωρίδα του Πάρνωνα στο Λεωνίδιο.

Τουρισμός με άξονα τα κάστρα και τη μεσαιωνική ιστορία: αναφέρθηκε το παράδειγμα της αναβίωσης χορών και δρώμενων στο κάστρο Χλεμούτσι.

Αλιευτικός τουρισμός: στη συζήτηση αναφέρθηκε η ιδιωτική πρωτοβουλία του κ. Λουρδή "Fishtrips" (www.fishingtrips.gr). Ο νόμος δίνει πια και αυτή τη δυνατότητα, της ανάπτυξης αλιευτικού τουρισμού.

Αναφέρθηκε παραπάνω και ο γαστρονομικός τουρισμός, οινικός τουρισμός κλπ.

Μια όμορφη περιήγηση στους πόλους έλξης στην περιοχή έκανε, με την εισήγησή της, η **κα Αγγελική Κουλεντιανού**. Ας σημειωθεί ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής, η γεινίαση θάλασσας και βουνού, και η δυνατότητα προσέλκυσης των παραθεριστών της παραλίας στο βουνό επανήλθε αρκετές φορές στη συζήτηση.

Ποιος είναι ρόλος των συμφώνων ποιότητας/συστημάτων πιστοποίησης;

Στην παρουσίαση του εκπροσώπου του Φορέα Διαχείρισης Σαμαριάς, του **κ. Αντώνη Μπαρνιά**, φάνηκαν τα πλεονεκτήματα αλλά και οι δυσκολίες στην εφαρμογή ενός τοπικού συμφώνου ποιότητας ή ενός συστήματος πιστοποίησης. Στην περίπτωση της Σαμαριάς εφαρμόστηκε σε εθελοντική βάση ένα σύμφωνο ποιότητας, ένα «συμφωνητικό τιμής» αντί συστήματος πιστοποίησης. Ορίστηκαν τα κριτήρια, συγκροτήθηκε μια Επιτροπή Επαλήθευσης, καταρτίστηκε ένα σύστημα Αυτοαξιολόγησης.

Απονέμεται, τελικά στις επιχειρήσεις ένα λογότυπο τριών ταχυτήτων: (α) πληροί τις προδιαγραφές του συμφώνου, (β) σχεδόν τις πληροί (γ) όχι ακόμη... Το λογότυπο, ένα κρι-κρι (*Capra aegagrus creticus*), μερικές φορές αποκαλούμενο κρητική αίγα, αγρίμι ή κρητικό αγριοκάτσικο, σε τρία διαφορετικά χρώματα συμβολίζει τα τρία αυτά στάδια στην απονομή του σήματος ποιότητας από τον Φορέα Διαχείρισης Σαμαριάς. Ο Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού, δήλωσε την πρόθεσή του να διερευνήσει και να προχωρήσει την εφαρμογή ενός παρόμοιου συστήματος πιστοποίησης. Αξίζει να αξιοποιηθεί η εμπειρία του Φορέα Διαχείρισης Σαμαριάς, αλλά και άλλων τοπικών συμφώνων ποιότητας που εφαρμόζονται στη χώρα.

Ποια μέσα και εργαλεία έχουμε για την προώθηση του Οικοτουρισμού και γενικότερα της περιοχής ως πόλου έλξης επισκεπτών;

Αναφέρθηκαν, στις εισηγήσεις και τις συζητήσεις:

- Τα τοπικά ΜΜΕ. Ο κ. Τριαντάφυλλος Σωτηρόπουλος (Δημοσιογράφος – Πρόεδρος Δ.Σ. Δημοτικής Επιχείρησης Πληροφόρησης Επικοινωνίας Δήμου Τρίπολης) κάλεσε τους επιχειρηματίες και όλους όσους θέλουν προβάλλουν τον προορισμό ή τις υπηρεσίες που προσφέρουν να αξιοποιήσουν το βήμα επικοινωνίας που προσφέρει η Δημοτική Επιχείρηση.

- Τη διαδικτυακή πλατφόρμα του Δήμου Β. Κυνουρίας που παρουσιάστηκε και κέρδισε τις εντυπώσεις.

- Την ταινία του Δήμου Β. Κυνουρίας του σκηνοθέτη κ. Αλέξανδρου Παπαπλιού, που επίσης κέρδισε τις εντυπώσεις.

- Τα χρηματοδοτικά εργαλεία (ευρωπαϊκά και άλλα κονδύλια) που προσφέρονται κάλεσε να αξιοποιήσουμε, με ιδιαίτερη έμφαση, ο Περιφερειάρχης Πελοποννήσου κ. Πέτρος Τατούλης. Κάλεσε, μετ' επιτάσεως, τον Φ.Δ. και όλους τους τοπικούς φορείς, σε συνεργασία και από κοινού σχεδιασμό για την αξιοποίηση των κονδυλίων και την υποβολή προτάσεων για εκπόνηση έργων που έχει απόλυτη ανάγκη η περιοχή.

Τονίστηκε η σημασία των ανθρώπινων πόρων και η απάντηση που πρέπει να δοθεί στην ερήμωση των χωριών. Την υλοποίηση έργων που θα προβάλλουν την ταυτότητα του «προϊόντος», με στοχευμένους πυλώνες. Αναφέρθηκε το νέο Leader που θα ξεκινήσει από το 2016.

- Μερικά από τα έργα που ήδη έχουν δρομολογηθεί είναι: η ανάδειξη δικτύου μονοπατιών της Β. Κυνουρίας, η διερεύνηση δυνατότητας μεταφοράς του Κέντρου Πληροφόρησης του Αγίου Πέτρο σε ιστορικής σημασίας κτίριο, η συντήρηση οδικού δικτύου, το νέο λιμάνι του Άστρους, το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.). Όλα αυτά είναι ευκαιρίες για την τουριστική και ήπια ανάπτυξη. Τονίστηκε ιδιαίτερα η σημασία του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) καθώς, η χωροταξική πολιτική (γενικό χωροταξικό και ειδικό) είναι που καθορίζει τι είδους ανάπτυξη και έργα μπορεί να γίνουν. Αναφέρθηκε μάλιστα ότι «όλοι οι δημότες είναι συμμετοχοί στη χάραξη του σχεδίου» και πως «ο συμμετοχικός σχεδιασμός είναι κλειδί για την ήπια ανάπτυξη και τον οικότουρισμό».

Ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του Οικοτουρισμού στην περιοχή;

- Ο συμμετοχικός σχεδιασμός και προγραμματισμός και η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων και ατόμων αναδείχθηκε από τις εισηγήσεις και τη συζήτηση κλειδί για την ανάπτυξη του τόπου γενικά και του ήπιου /οικολογικού τουρισμού ειδικότερα.
- Ο σεβασμός των κατοίκων στο περιβάλλον και η περιβαλλοντική εκπαίδευση. Η παρέμβαση του δασκάλου του Αγ. Πέτρου ανάδειξε την ωραία δουλειά που γίνεται και στον τομέα της ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης από τον Φ.Δ.
- Η ανάπτυξη να είναι συμβατή με την προστασία του περιβάλλοντος. Έγινε λόγος για ανάπτυξη διαμέσου του περιβάλλοντος για άνθρωπο και για φύση σε αρμονία.
- Το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο είναι ένα ζητούμενο. Αναφέρθηκε το παράδειγμα των δυσκολιών που έχει ένας ιδιοκτήτης καταλύματος να χρησιμοποιήσει τοπικά προϊόντα στα γεύματα, λόγω θεσμικού πλαισίου.
- Εκφράστηκε, τέλος, μια άποψη που μπορεί να περιγράψει γενικότερα το νόημα αυτής της προσπάθειας: «Ο τουρισμός είναι η διαδικασία γνωριμίας με τον Άλλον». Εκτός από τους δρόμους με την κυριολεκτική σημασία της λέξης, υπάρχει ένας πιο σημαντικός δρόμος: αυτός της αναζήτησης της ταυτότητάς μας. «Να φτιάξουμε την παράδοση του καινούργιου», όπως καταγράφηκε παραπάνω.
- Τη δεύτερη ημέρα της συνάντησης οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να καταθέσουν συγκεκριμένες προτάσεις για τη συνέχεια. Καταγράφηκαν τα ακόλουθα.
- Πρόταση προς τον Δήμο και τον Φ.Δ.: «Να ενημερώνονται οι τουρίστες της παραλίας για το βουνό».
- Να αναδειχθεί ο Άγιος Πέτρος Αρκαδίας ως γενέτειρα του Αγίου Νείλου.
- Να ενεργοποιηθούν οι τοπικοί Σύλλογοι, καθώς, χρειάζεται περισσότερος επαγγελματισμός.
- Ανάγκη εκπαίδευσης των κατοίκων για την έννοια του Οικοτουρισμού. Οι επισκέπτες του Οικοτουρισμού εκτιμούν την «απομόνωση». Προσοχή στα έργα υποδομής.
- Να γίνει στοχευμένη προσέλευση επισκεπτών. Να μη γίνει, π.χ. στους τουρίστες των 3 S (sea sun sand).
- Να διερευνηθεί και αξιοποιηθεί η δυνατότητα ανάδειξης των νερόμυλων.
- Να αναλάβει ο Φ.Δ. έργο ενημέρωσης των γονέων των μαθητών. (Να φτάνει το μήνυμα στο σπίτι).
- Να συνεχίσει ο Φ.Δ. την προβολή της αξίας του εθελοντισμού.
- Να ξεκινήσουμε από προτάσεις που δεν χρειάζονται χρήματα. Π.χ. προώθηση θρησκευτικού και αθλητικού τουρισμού.
- Να βελτιωθεί η προσβασιμότητα και προβολή της περιοχής.
- Περισσότερη πίστη και στήριξη στις προτάσεις που κατατίθενται προς τους τοπικούς φορείς.
- Συνεργασία των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της περιοχής αλλά και της ευρύτερης με τον Φ.Δ. «Είμαστε στο εμείς και όχι στο εγώ». Διευκρινίστηκε πως το αντικείμενο του Φ.Δ. είναι πιο εξειδικευμένο από αυτό των ΚΠΕ και πως δεν υπάρχει επικάλυψη αρμοδιοτήτων.
- Ενημέρωση για τον αλιευτικό τουρισμό και την ιδιωτική πρωτοβουλία Fishingtrips που προσφέρει τη δυνατότητα ψαρέματος με τον επαγγελματία ψαρά. Πρόταση προς τον Φ.Δ. να συμβάλει στην ενημέρωση/εκπαίδευση των παιδιών για το επάγγελμα του ψαρά.
- Ενημέρωση για τα ευρωπαϊκά προγράμματα που υπάρχουν για τηλεφωνικές καταγγελίες. Να αξιοποιηθούν.
- Να αναδειχθούν τα μονοπάτια και οι καταρράκτες και να εξασφαλιστεί η πρόσβασή τους με ένα μικρό λεωφορείο.
- Να γίνει ακόμα πιο «ορατό» το έργο του Φ.Δ. Συμβολή των τοπικών ΜΜΕ.
- Όχι μόνο να μην αποδυναμωθεί ο Φ.Δ., αλλά και να ενισχυθεί. Το έργο του είναι σημαντικό. Έγινε ιδιαίτερη αναφορά στις γνωμοδοτήσεις και στη συμβολή του στην ανάπτυξη και προβολή του τόπου.

- Να καλλιεργηθεί ο εθελοντισμός. Αναφέρθηκε το έργο του Φ.Δ. μέσω του προγράμματος «Πρώτο βήμα της συμμετοχικής διαδικασίας» που υλοποιεί.
- Ενημέρωση για την ομάδα "The meraki people". Η κα Χριστιάννα Γαρδικιώτη μίλησε για το σημαντικό έργο της ομάδας (προβολή του Πάρνωνα σε διεθνές επίπεδο), για τον εθελοντισμό και προσκάλεσε όλους να γνωρίσουν την ομάδα και το έργο της και να συνεργαστούν. Κατέθεσε την επιθυμία της να συμμετέχουν στον σχεδιασμό.
- Στις σχολικές εκδρομές τα παιδιά να επισκέπτονται και να γνωρίζουν τη φύση γύρω τους. Επισημάνθηκε το πολύ καλό έργο του Φ.Δ. στον τομέα της ενημέρωσης των παιδιών. Να συνεχίσει ο Φ.Δ. τη συμβολή του προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς και την ενθάρρυνση επισκέψεων των παιδιών στη φύση.
- Ο Φ.Δ. να συμβάλει σε αναπτυξιακά έργα, όπως είναι η ανάδειξη μονοπατιών, η δημιουργία συστήματος πιστοποίησης, και η μελέτη ανάδειξης των σπηλαίων σε συνεργασία με τους ΟΤΑ.
- Να γίνει διάχυση της γνώσης για τον Οικοτουρισμό, αλλά και των αποτελεσμάτων της διημερίδας, και στις άλλες περιοχές.
- Να συνεχιστούν στα σχολεία οι περιβαλλοντικές επισκέψεις για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μαθητών.
- Να στοχεύσουμε στην ποιότητα, όχι στην ποσότητα. Να αναδείξουμε τις νέες μορφές τουρισμού μέσα από συνεργασία. «Να πάμε εμείς στον κόσμο». Να καταρτίσουμε ένα πενταετές πρόγραμμα δράσης.
- Να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στα ποτάμια και να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα των σκουπιδιών.
- Να φτιάξουμε το οργανόγραμμα.
- Να μην είναι αποσπασματικές οι παρεμβάσεις. Να φέρουμε τις διαφορετικές οπτικές
- Να προσδιορίσουμε τι σημαίνει η συνεργασία
- Να φτιάξουμε μια πολιτική που να απηχεί τις διαφορετικές οπτικές. Να αποτελέσουν μέλη και μέρη ενός οργανογράμματος

Η διημερίδα πέτυχε μια δυναμική έναρξη του διαλόγου γύρω από την ανάπτυξη του Οικοτουρισμού, την πραγματική και βαθύτερη συνεργασία του Φ.Δ. με την τοπική κοινωνία και τους τοπικούς φορείς, αλλά και την γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Σχεδιασμός, προγραμματισμός, συμμετοχή, συνεργασία, εθελοντισμός, ευαισθητοποίηση, επαγγελματισμός, δημιουργία εμπειριών για τους επισκέπτες, ανάδειξη της ταυτότητας του τόπου, αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας, προστασία, διαφοροποίηση του προορισμού, προσβασιμότητα, σύμφωνο ποιότητας. Πιστοποίηση, αναζήτηση ταυτότητας, σύζευξη του παλιού και του νέου, είναι ίσως οι λέξεις κλειδιά που μπορεί να συνοψίσουν τις συζητήσεις και παρουσιάσεις του διημέρου.

**ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ «Ο ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ
ΠΕΡΙΟΧΗΣ – ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΑΥΤΟΥ»
ΣΤΙΣ ΚΑΡΥΕΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ ΣΤΙΣ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2015**

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ
ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ

ΗΜΕΡΙΔΑ
Ο ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ
της προστατευόμενης περιοχής
Αειφορική χρήση και εκμετάλλευσή αυτού

6 ΙΟΥΝΙΟΥ
2015

9:30-15:00

**Αίθουσα Τοπικής Κοινότητας
Καρυών Λακωνίας**

*Ελάτε να μάθουμε πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε
τον φυσικό πλούτο της περιοχής μας*

Επικερσιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013»
«Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας του όρους Πάρνωνα & υγροτόπου Μουστού»

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

09:30-10:00 Χαιρετισμοί επισήμων

10:00- 10:30 *«Ο φυσικός πλούτος της προστατευόμενης περιοχής- αειφορική χρήση και εκμετάλλευση αυτού»* / Συζήτηση - Σχόλια
Γεώργιος Τρυφωνόπουλος, Phd Βιολόγος, Υπεύθυνος Τμήματος Προστασίας & Διαχείρισης του ΦΔ Πάρνωνα-Μουστού

10:30-11:00 *Εναλλακτικός Τουρισμός στην Κυνουρία - Το παράδειγμα του Αναρρηχτικού Πάρκου Λεωνιδίου* / Συζήτηση - Σχόλια
Ζωή Κορρέ, Υπεύθυνη Επικοινωνίας και Διαφήμισης του ΟΑΚΑ Indoor Climbing

11:00-11:30 *«Φυσικός πλούτος διαχείριση και προστασίας δασικού συμπλέγματος Πάρνωνα»* / Συζήτηση - Σχόλια
Ηλίας Κοντάκος, Αναπληρωτής Διευθυντής Δασών Π.Ε. Λακωνίας

11:30-12:30 *Coffee Break*

12:30-13:00 *«Τα Σπήλαια ως Εναλλακτική Μορφή Τουρισμού»* / Συζήτηση - Σχόλια
Γεώργιος Πορτοκάλογλου, Αντιπρόεδρος Συλλόγου «ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο.» (Σπηλαιολογικός Ελληνικός Εξερευνητικός Όμιλος)

13:00-13:30 *«Το μάρμαρο του Όρους Πάρνωνα»* / Συζήτηση - Σχόλια
Παναγιώτης Ηλιόπουλος, Υπεύθυνος Εταιρίας, «ΜΑΡΜΥΚ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Ε.Π.Ε.»

13:30-14:30 *«Η χλωριδική ποικιλότητα του Πάρνωνα – Δυνατότητες εκμετάλλευσης της»*
Ελευθέριος Καλπουτζάκης, Γεωπόνος, Δρ. Φαρμακευτικής

14:30-15:00 Συζήτηση-Σχόλια, Κλείσιμο Ημερίδας

Συντονισμός:

Μήλιος Δημήτριος, Πρόεδρος ΔΣ του ΦΔ Πάρνωνα-Μουστού,

Μπόγλης Αργύριος, Συντονιστής έργου ΕΠΠΕΡΑΑ,

Αγγελική Δημητρακοπούλου, Υπεύθυνη Τμήματος Πληροφόρησης, Ενημέρωσης & Δημοσιότητας.

Τεύχη εισηγήσεων ημερίδας

Προστατευόμενη Περιοχή Όρους Πάρνωνα - Υγροτόπου Μουστού: προοπτικές αξιοποίησης & ανάπτυξης

Εισηγητής: Τρυφωνόπουλος Γεώργιος, Phd Βιολόγος, Υπεύθυνος Τμήματος Προστασίας & Διαχείρισης του Φορέα Διαχείρισης Πάρνωνα - Μουστού

Η ίδρυση και λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού σχετίζεται με την προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου της προστατευόμενης περιοχής, η οποία καταλαμβάνει περίπου 1.150.000 στρ. έκτασης στην νοτιοανατολική πλευρά της Πελοποννήσου στους Ν. Αρκαδίας και Λακωνίας. Η παρουσία του Φορέα Διαχείρισης σε καμία περίπτωση δεν ανακόπτει ή παρεμποδίζει την ανάπτυξη της προστατευόμενης περιοχής, δεδομένου ότι οι δράσεις και τα έργα σε αυτή εναρμονίζονται με τους περιορισμούς που θέτει το νομικό πλαίσιο προστασίας της, καθώς η βιοποικιλότητα είναι πολύτιμο, κοινό δημόσιο αγαθό και είναι καθήκον της πολιτείας –και όλων ανεξαρτήτως των πολιτών– να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη πρόσβαση σε αυτό και τις υπηρεσίες του, στην τωρινή αλλά και στις μελλοντικές γενιές. Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν, για κάθε χώρα, περιοχές-κέντρα έρευνας, διατήρησης και προβολής της βιοποικιλότητας, με σοβαρή συμβολή στην ποιοτική διάσταση τομέων της οικονομίας και της κοινωνίας, όπως των τροφίμων και του τουρισμού.

Η ημερίδα που διοργανώνει ο Φορέας Διαχείρισης, θέλοντας να υπενθυμίσει γνωστές πρακτικές ανάπτυξης, αλλά και να αναδείξει λιγότερο γνωστές έως και άγνωστες πτυχές της προστατευόμενης περιοχής, που μπορούν να αξιοποιηθούν, καταγράφει το σύνολο σχεδόν των δυνατοτήτων/ευκαιριών, που είτε ήδη αναδεικνύονται και αναπτύσσονται, είτε μπορούν δυνητικά να συνεισφέρουν στην περαιτέρω ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Οι διαφορετικές κατηγορίες που αποτελούν εφελτήριο ανάπτυξης της περιοχής είναι:

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

- 1) ΒΙΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
 - i. ΠΑΝΙΔΑ
 - ii. ΧΛΩΡΙΔΑ/ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ
- 2) ΑΒΙΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
 - i. ΧΕΡΣΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
 1. ΒΟΥΝΑ
 2. ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ
 3. ΣΠΗΛΑΙΑ
 4. ΒΡΑΧΟΙ
 5. ΦΑΡΑΓΓΙΑ
 - ii. ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
 - iii. ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
 - iv. ΠΑΡΑΛΙΕΣ
 - v. ΘΑΛΑΣΣΑ/ΒΥΘΟΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
 - i. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ
 1. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ
 2. ΑΡΧΑΙΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
 - ii. BYZANTINA ΜΝΗΜΕΙΑ
 1. ΚΑΣΤΡΑ
 2. ΚΑΣΤΡΟΠΟΛΙΤΕΙΕΣ
 - iii. ΝΕΟΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ
 1. ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ/ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ
 2. ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ

3. ΥΔΑΤΟΓΕΦΥΡΕΣ
4. ΝΕΡΟΤΡΙΒΕΣ
5. ΓΕΦΥΡΙΑ
6. ΚΡΗΝΕΣ
 - iv. ΘΡΗΣΚΕΙΑ
 1. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ/ΜΟΝΕΣ
 2. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
- 2) ΠΑΡΑΔΟΣΗ
 - i. ΤΣΑΚΩΝΙΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ
 - ii. ΤΟΠΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ/ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
 - iii. ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ
 - iv. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ
 - v. ΚΥΝΗΓΙ
- 3) ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
 - i. ΟΡΥΚΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ
 - ii. ΑΙΟΛΙΚΟ/ΗΛΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
 - iii. ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ
 - iv. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ/ΜΕΛΙΣΣΟΤΡΟΦΙΑ
 - v. ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ/ΑΛΙΕΙΑ
 - vi. ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Για όλες τις δυνατότητες και τις προοπτικές αξιοποίησης και ανάπτυξης προϋπόθεση αποτελούν ο σεβασμός στο περιβάλλον και η ορθολογική χρήση των πόρων, με σκοπό την αειφόρο ανάπτυξη και όχι την εφήμερη εκμετάλλευση.

Εναλλακτικός Τουρισμός στην Κυνουρία - Το παράδειγμα του Αναρριχτητικού Πάρκου Λεωνιδίου

Εισηγητής: Ζωή Κορρέ, Υπεύθυνη Επικοινωνίας & Διαφήμισης, ΟΑΚΑ Indoor Climbing

Το παρόν αποτελεί μια σύντομη περιγραφή της αναρρίχησης ως δραστηριότητα και εξηγεί τι είναι ο αναρριχτητικός τουρισμός, ποιες είναι οι προϋποθέσεις ανάπτυξής του, ποια είναι τα πετυχημένα ελληνικά παραδείγματα (αναρριχτητικοί προορισμοί) και ποια τα οφέλη στις αντίστοιχες τοπικές κοινωνίες. Επιπλέον, προσεγγίζεται ο εναλλακτικός τουρισμός της Κυνουρίας ως σύνολο των δραστηριοτήτων και των υποδομών της περιοχής, και προτείνεται ένας τρόπος διαχείρισης και προβολής του.

Αναρρίχηση στο Λεωνίδιο

Μια ναυτική πολιτεία με νεοκλασικά και αρχοντικά σπίτια –μάρτυρες της αλλοτινής ακμής της– απλώνεται στη ρίζα ενός κατακόκκινου βράχου, με 3 ανεμόμυλους στην άκρη να καλωσορίζουν τον επισκέπτη στην πρωτεύουσα της Τσακωνιάς. Το Λεωνίδιο, (ο λεγόμενος Κήπος του Διονύσου, μια πεδιάδα που εκτείνεται από την πόλη ως τη θάλασσα, είναι ιδιαίτερα εύφορος και καλλιεργείται όλο το χρόνο), είναι σήμερα μια ζωντανή κωμόπολη που τραβά τον επισκέπτη με το αρχιτεκτονικό της ενδιαφέρον, τις όμορφες κοντινές παραλίες και τα ταβερνάκια με τις νοστιμιές τους. Αναμφισβήτητο, το Λεωνίδιο είναι ένας τόπος άρρηκτα συνδεδεμένος με την εντυπωσιακή, 250 μέτρων ύψους, κόκκινη ορθοπλαγιά. Ο Κοκκινόβραχος, όπως τον αποκαλούν οι ντόπιοι, δεσπόζει πάνω από την πόλη και μαγνιτίζει το βλέμμα ακούσια. Η ευρύτερη περιοχή του Λεωνιδίου κατακλύζεται από μικρότερες ορθοπλαγιές. Μπορεί ο Κοκκινόβραχος να είναι η εντυπωσιακότερη, λόγω μεγέθους και εξέχουσας θέσης, όμως σε απόσταση αναπνοής από το κέντρο της πόλης υπάρχει ένα τεράστιο αναξιοποίητο δυναμικό, για την δημιουργία εκατοντάδων νέων αναρριχτητικών διαδρομών. Ένας μεγάλος αριθμός από αυτά είναι ορατά μέσα από την πόλη του Λεωνιδίου και απαιτούν πρόσβαση λίγων μόνο λεπτών, ενώ με μια απλή περιήγηση στον δρόμο που συνδέει το Λεωνίδιο με την Μονή Ελώνης, μπορεί κανείς να διαπιστώσει του λόγου το αληθές.

Το αναρριχτητικό πάρκο του Λεωνιδίου είναι σήμερα ένα από τα κέντρα ενδιαφέροντος της παγκόσμιας αναρριχτητικής κοινότητας. Η διάνοιξη εκατοντάδων νέων αναρριχτητικών διαδρομών από Έλληνες και ξένους καταξιωμένους αναρριχτές το μετατρέπει σταδιακά σε τουριστικό θέλγητρο προσελκύοντας αναρριχτές απ' όλο τον κόσμο. Οι παραδοσιακοί οικισμοί της περιοχής, το ήπιο μεσογειακό κλίμα, η ηλιοφάνεια τους περισσότερους μήνες του χρόνου, η πληθώρα εναλλακτικών δραστηριοτήτων και ο έντονος πολιτιστικός του χαρακτήρας ταιριάζουν απόλυτα με την κουλτούρα του αναρριχτητικού κόσμου. Εμπλουτίζοντας την αθλητική εμπειρία με επιμέρους δραστηριότητες, το αναρριχτητικό πάρκο μαζί με τις υποδομές του Λεωνιδίου αλλά και της Κυνουρίας εν γένει δομούν μια ξεχωριστή ταυτότητα στο μυαλό κάθε επισκέπτη.

Οι επισκέπτες αναρριχτές είναι κυρίως εισερχόμενος τουρισμός. Το παράδειγμα της Καλύμνου είναι χαρακτηριστικό: ο εσωτερικός αναρριχτητικός τουρισμός της φτάνει μόλις το 0,5%, και αυτό γιατί στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται περίπου 2.000 αναρριχτές όταν στην Αυστρία, (χώρα με ίδιο πληθυσμό), φτάνουν τα 2 εκατομμύρια. Η ελεύθερη ολοκλήρωση έστω και λίγων διαδρομών απαιτεί πολυήμερη διαμονή στην περιοχή, ενώ η φύση της δραστηριότητας απαιτεί καλή σίτιση και ξεκούραση. Τοπικές επιχειρήσεις όπως: ξενοδοχειακές υποδομές, ενοικιαζόμενα δωμάτια, camping, χώροι εστίασης, καταστήματα τροφίμων και ειδών καθημερινής χρήσης, μεμονωμένα ή συνδυάζοντας τις υπηρεσίες τους θα αποκομίσουν σημαντικά οφέλη από την εξυπηρέτηση της συγκεκριμένης τουριστικής ομάδας.

Πρόταση διαχείρισης Εναλλακτικών Δραστηριοτήτων

Εάν ο προσανατολισμός είναι η ανάδειξη του τόπου σε τουριστικό προορισμό (με την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων π.χ. αναρρίχηση), θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι υπάρχουσες τουριστικές υποδομές είναι αρκετά μικρές σε μέγεθος για να διεκδικήσουν μεμονωμένα τμήμα της αγοράς του εισερχόμενου τουρισμού. Γι' αυτό και προτείνεται, η διαχείριση του τουριστικού προϊόντος της Κυνουρίας να γίνει υπό μια ενιαία ταυτότητα, και μέσω μιας καινοτόμου εφαρμογής τουριστικής προβολής και ηλεκτρονικών πωλήσεων τουριστικών υπηρεσιών.

Υλοποίηση:

Προτείνεται η δημιουργία ενός φορέα, υπεύθυνου τόσο για την ένταξη κάθε ξεχωριστής δραστηριότητας/υποδομής στην ενιαία «ταυτότητα» της περιοχής, όσο και για την προώθηση/πώληση της. Ο φορέας αυτός θα «χτίζει» τουριστικά πακέτα σε μοναδικούς προορισμούς της περιοχής, μετατρέποντας απλές στιγμές σε αυθεντικές εμπειρίες. Κάθε κάτοικος θα έχει την ευκαιρία να μυεί τον επισκέπτη στην ελληνική φιλοξενία ενώ ο επισκέπτης είναι ελεύθερος να επιλέξει όσες εμπειρίες χρειάζεται για να ζήσει τις ιδανικές διακοπές.

Συγκεκριμένα, ο φορέας θα συγκεντρώνει την παράδοση, την αυθεντικότητα και τη φιλοξενία από κάθε γωνιά του τόπου, θα τις τυποποιεί σε υπηρεσίες που αφορούν τη διαμονή, την εστίαση, την ψυχαγωγία, τον αθλητισμό, τις αγορές και άλλα ειδικά ενδιαφέροντα (π.χ. πεζοπορία, αναρρίχηση, ιππασία, επίσκεψη σε βυζαντινές εκκλησίες/μονές, γαστρονομικές εμπειρίες, διαδικασία παρασκευής ή αγορά τοπικών προϊόντων, rafting, bird watching στον υγρότοπο Μουστού κ.λπ.) θα κατηγοριοποιεί τις υπηρεσίες ανά προορισμό (π.χ. κορυφή & καστανόδασος Πάρνωνα, Αναρριχτικό Πάρκο Λεωνιδίου, παραδοσιακοί οικισμοί Β. ή Ν. Κυνουρίας κ.λπ.) και τέλος θα τις διαθέτει στον καταναλωτή σε πακέτα, μέσω μιας δικτυακής πύλης. Αυτός, επιλέγοντας κάθε φορά ένα διαφορετικό συνδυασμό υπηρεσιών βιώνει μοναδικά την ελληνική φιλοξενία στην ευρύτερη περιοχή του Πάρνωνα, αποκτώντας κίνητρο να επιστρέφει ξανά και ξανά.

Οργανωτικά, ο φορέας μπορεί να έχει τη μορφή πυραμίδας 4 επιπέδων. Οι προμηθευτές (suppliers) βρίσκονται στη βάση της πυραμίδας και εισάγουν σ' αυτήν επεξεργασμένες προτάσεις. Προμηθευτής εμπειριών μπορεί να είναι οποιοσδήποτε διαθέτει πληροφορίες και μπορεί με αυτές να δημιουργήσει μια εμπειρία ικανοποιώντας συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης (π.χ. ξεναγός σπηλαίων, ξενοδόχος, εστιατορικής, συνεταιρισμός οικοτεχνίας, ορειβατικό καταφύγιο κ.α.). Στο επόμενο στάδιο οι αντιπρόσωποι (agents) επεξεργάζονται τις αιτήσεις των προμηθευτών και προτείνουν τις ανάλογες συνέργειες. Στο τρίτο επίπεδο συλλέγονται οι συνέργειες από τους τοπικούς επιβλέποντες (superintendents) και πλαισιώνεται ολοκληρωμένα το τουριστικό προϊόν του τόπου.

Οφέλη του συγκεκριμένου τρόπου διαχείρισης:

Η τυποποίηση καθημερινών στιγμών και η διάθεσή τους στην τουριστική αγορά υπό ενιαία ταυτότητα και με την επιμέλεια ενός τοπικού φορέα, καθιστούν το τουριστικό προϊόν καινοτόμο ως προς το περιεχόμενο, αφού υποστηρίζει ένα εντελώς πρωτοποριακό concept αναψυχής και κινήτρων: προχωρά πέρα από τις τυπικές εικόνες ήλιου και θάλασσας και διηγείται ιστορίες από την Ελλάδα, την Κυνουρία και τα καστανόδασα του Πάρνωνα. Χρησιμοποιεί ως πρώτη ύλη δυσεύρετες και πολύτιμες πληροφορίες, πετυχαίνοντας έτσι μια εξαιρετική σχέση τιμής- ποιότητας και απασχολώντας εργασιακά την πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής.

Επιπροσθέτως η ενιαία διαχείριση και προβολή, δημιουργεί τις απαραίτητες οικονομίες κλίμακας που χρειάζεται το τουριστικό προϊόν της Κυνουρίας για να πάρει σάρκα και οστά και να λειτουργήσει διεκδικώντας ένα σημαντικό τμήμα της τουριστικής αγοράς. Η έξυπνη διαχείριση της ταυτότητας έχει διττό ρόλο: Από τη μία χρησιμοποιώντας την παράδοση ως κεντρικό άξονα, μπορεί να προβληθεί και να ξεχωρίσει το κάθε χωριό, ο κάθε ξενώνας, εστιατόριο, η κάθε δραστηριότητα, προσθέτοντας την πινελιά τους σ' ένα όμορφο μωσαϊκό εμπειριών. Από την άλλη η ενιαία ταυτότητα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ευρεία προώθηση π.χ. τοπικών προϊόντων, ή ενός ημερολογίου με τις γιορτές και τις πανηγύρεις του τόπου συνολικά, ή για την προώθηση π.χ. ενός πακέτου Xtreme αθλητικού τουρισμού (αναρρίχηση, downhill, παρά πέντε).

Επίλογος

Είμαστε μια ομάδα νέων με εμπειρία και μεράκι στην αναρρίχηση και τους κλάδους του τουρισμού και της πληροφορικής. Η παραπάνω πρόταση αποτελεί μια συντονισμένη προσπάθεια όλων μας να κατανοήσουμε και να «δούμε» την εξέλιξη της Κυνουρίας και της ευρύτερης περιοχής του Πάρνωνα, ως έναν ιδιαίτερο τουριστικό προορισμό, με σεβασμό στη φύση και την παράδοση. Σίγουρα υπάρχουν και νέοι ντόπιοι άνθρωποι με ιδέες και όρεξη για υλοποίηση, και τους προτρέπουμε να αξιοποιήσουν τις γνώσεις, την εξειδίκευση, τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους για την ανάδειξη της Κυνουρίας, μιας από τις ομορφότερες γωνιές της ελληνικής γης!

«Φυσικός Πλούτος - Διαχείριση & Προστασία Δασικού Συμπλέγματος Πάρνωνα»

Εισηγητής: Ηλίας Κοντάκος Δασολόγος - MSc, Αναπληρωτής Διευθυντής Διεύθυνσης Δασών, Π.Ε. Λακωνίας

Το Δασικό Σύμπλεγμα του Πάρνωνα έχει έκταση 52473,80 Ha η οποία κατά μορφή εκμετάλλευσης και δασοπονικού είδους κατανέμεται ως εξής:

1. Δάσος Ελάτης, 8969,53 Ha
2. Δάσος Μαύρης Πεύκης, 3964,05 Ha
3. Δάσος Χαλεπίου Πεύκης, 367,00 Ha
4. Δάσος Κέδρου, 702,00 Ha
5. Δάσος Πλατύφυλλου Δρυός, 448,20 Ha
6. Μικτά δάση Ελάτης - Πεύκης με κυριαρχία Ελάτης, 3152,82 Ha
7. Μικτά δάση Πεύκης - Ελάτης με κυριαρχία Πεύκης, 3421,80 Ha
8. Μικτά δάση Ελάτης - Κέδρου, 1860,20 Ha
9. Καστανέωνες, 538,90 Ha
10. Μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις Ελάτης, 1936,00 Ha
11. Μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις Μαύρης Πεύκης, 509,40 Ha
12. Μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις Χαλεπίου Πεύκης, 29,30 Ha
13. Μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις Κέδρου, 338,10 Ha
14. Αείφυλλα - Πλατύφυλλα, 16137,70 Ha
15. Αγροί, 5281,50 Ha
16. Άγωνα - Γυμνά, 3856,30 Ha

Τα παραγόμενα από το υπό μελέτη δασικό σύμπλεγμα προϊόντα είναι κύρια καύσιμο ξύλο και τεχνική ξυλεία διαφόρων χρήσεων (οικοδομές, παλέτες, στύλοι ΟΤΕ/ΔΕΗ κ.α.).

Η Ελάτη (*Abies cephalonica*) και η Μαύρη Πεύκη (*Pinus nigra*) εμφανίζονται από το υψόμετρο των 750 μ. αρχικά η Μαύρη Πεύκη σε αμιγείς συστάδες και σταδιακά δίνει τη θέση της στην Ελάτη σχηματίζοντας στο ενδιαμέσο μικτές συστάδες μέχρι και την υψομετρική καμπύλη των 1500 μ.

Η διάπλαση των αείφυλλων πλατύφυλλων εκτείνεται από τα χαμηλότερα σημεία μέχρι τη νοτιή γραμμή Βαμβακού - Γεράκι με κυρίαρχο είδος το Πουρνάρι (*Quercus Coccifera*).

Στην πρώην Κοινότητα Καλλιθέας εμφανίζεται η Χαλέπιος Πεύκη (*Pinus halepensis*) σε μια έκταση περίπου 1800 στρεμμάτων με εμφανή τα σημάδια ρητίνευσης κατά το παρελθόν.

Στην Περιοχή των Καρυών σε μια ζώνη από 960 έως 1260 μ. εξαπλούται δάσος Πλατύφυλλου Δρυός (*Quercus conferta*) σε μια έκταση 3500 στρεμμάτων περίπου η οποία δεν είναι καλής μορφής.

Η καστανιά εξαπλώνεται στους ιδιόκτητους καστανέωνες των Κοινοτήτων Κοσμά, Βαμβακού, Καστάνιτσας.

Στα ρέματα απαντώνται υγρόφιλα είδη όπως ο Πλάτανος, η Ιτιά καθώς και η Καρυδιά η οποία καλλιεργείται σε μεγάλη κλίμακα από τους κατοίκους των οικισμών του Συμπλέγματος.

Φρύγανα και ποώδη φυτά απαντώνται σε μεγάλη κλίμακα ανάλογα με την ποιότητα τόπου της κάθε περιοχής.

Ένας σοβαρός κίνδυνος για το δάσος είναι η βοσκή όταν μάλιστα αυτή είναι έντονη. Όπως στην περίπτωση μας η οποία θεωρείται έντονη στα κράσπεδα του δάσους.

Η δυσμενής επίδραση των πυρκαγιών του παρελθόντος είναι εμφανής ακόμα και σήμερα στον ορεινό όγκο του Πάρνωνα. Οι πυρκαγιές για τη δημιουργία βοσκήσιμων εκτάσεων σε παλαιότερους χρόνους καθώς και το γεγονός ότι ο Πάρνωνα λόγω των οικισμών του αποτέλεσε πεδίο μαχών στον εμφύλιο είχε σαν αποτέλεσμα αυξημένο αριθμό πυρκαγιών με τα γνωστά αρνητικά αποτελέσματα. Η ύπαρξη πυκνού οδικού δικτύου και αντιπυρικών ζωνών καλύπτει σήμερα σε μεγάλο βαθμό τα προληπτικά μέτρα αλλά αυτό δεν πρέπει να μας εφησυχάζει.

Σύμφωνα με τα στοιχεία των μελετών που συντάσσονται από την Υπηρεσία (Δασαρχείο Σπάρτης – Δ/ση Δασών Λακωνίας), η μέχρι σήμερα διαχείριση του δάσους και η διαχειριστική του Ιστορία είναι η ακόλουθη:

Μέχρι και τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας οι προτεραιότητες της δασικής πολιτικής σε διεθνές επίπεδο εστιαζόταν στην αξιολόγηση των παραγωγικών πόρων του δάσους και την αποτελεσματική του διαχείριση.

Οι αρνητικές εξελίξεις όπως η καταστροφή της βιοποικιλότητας, η αποδάσωση, η απορύθμιση του κλίματος, η αναγκαιότητα προστασίας των εδαφών και των υδατικών αποθεμάτων, έχουν μετατοπίσει τη δασική πολιτική στις αρχές της αειφορικής ανάπτυξης και της διαχείρισης πολλαπλών σκοπών και στην εγκατάλειψη της άποψης ότι τα δάση υπάρχουν μόνο για εκμετάλλευση και ξυλοπαραγωγή.

Το Δασικό Σύμπλεγμα Πάρνωνα έχει ενταχθεί στο δίκτυο «Φύση 2000 (περιοχή Natura)», με κωδικό περιοχής GR 2520006 Όρος Πάρνωνα και περιοχή Μονής Μαλεβής.

Οι δεξαμενές σήμερα στο Δάσος Πάρνωνα έχουν ως εξής: 10 τσιμεντένιες δεξαμενές πυρόσβεσης χωρητικότητας 330 κ.μ. (η μία είναι υπό κατασκευή και κατασκευάζεται στο Δ.Δ. Καλιθέας) δύο χωμάτινες χωρητικότητας 3.500 κ.μ. η μία και 5.600 κ.μ. η άλλη (οι οχτώ τσιμεντένιες και οι δύο χωμάτινες κατασκευάστηκαν την τελευταία τριετία).

Με την πυρκαγιά του 2007, έγινε υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η εικόνα των καμένων εκτάσεων κατά το πρώτο χρονικό διάστημα ήταν αποκρουστική, σιγά σιγά βελτιώνεται κατά περιοχές ιδιαίτερα στις περιοχές που έχουν πρεμνοβλαστήσει τα αείφυλλα πλατύφυλλα.

Έγινε διάβρωση του εδάφους σε άλλες περιοχές περισσότερο και σε άλλες λιγότερο. Έντονο πρόβλημα υπάρχει με την κτηνοτροφία. Οι περιοχές των Δημοτικών Διαμερισμάτων Αγριάνων και Χρυσάφων Δήμου Θεραπνών και της Καλιθέας και Καλονής Δήμου Γερονθρών έχουν ανεπτυγμένη κτηνοτροφία και μετά την πυρκαγιά του 2007 δημιουργήθηκε έντονο πρόβλημα τόσο για το περιβάλλον όσο και για τους κτηνοτρόφους.

Η ένταξη των 2900 στρεμμάτων καμένου δάσους **Μαύρης Πεύκης** στο έργο LIFE - ΦΥΣΗ «Αποκατάσταση των δασών *Pinus nigra* στον Πάρνωνα μέσω μιας δομημένης προσέγγισης» θα βοηθήσει αποτελεσματικά στην αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Οι αναδασωτικές εργασίες εξαρτώνται και από τον καιρό ιδιαίτερα στην νότιο Ελλάδα που υπάρχει έλλειψη βροχής. Η χρονιά που πέρασε ήταν πολύ καλή. Ελπίζουμε ότι όλα θα πάνε καλά.

Επιπρόσθετα ιστορικά στοιχεία της περιοχής, οι παραδοσιακοί οικισμοί, οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μοναστήρια, συμπληρώνουν τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, τη χλωρίδα και πανίδα και καθιστούν την περιοχή του δασικού συμπλέγματος ιδανική για ανάπτυξη ορεινού τουρισμού και δασικής αναψυχής. Αξίζει να επισημανθεί ότι στην ευρύτερη περιοχή υπάρχει χαρακτηρισμένο με την αρ. 185983/1959/21-08-1980 απόφαση του Υφυπουργού Γεωργίας Μνημείο της Φύσης Μονή Μαλεβής – Αγ. Πέτρου έκτασης 740 στρεμμάτων με *Juniperus drupacea*. Άλλωστε, υπάρχουν σήμερα υποδομές σε αρκετά χωριά όπως Πολύδροσο, Καστάνιτσα, Αγ. Πέτρος, Κοσμάς, Βαμβακού κ.λπ. αλλά μπορούμε να πούμε ότι ο τουρισμός είναι κυρίως για Σαββατοκύριακα και ημερήσιος.

Εντός του δασικού συμπλέγματος υπάρχει οδικό δίκτυο το οποίο πρέπει να συντηρηθεί και να βελτιωθεί, ώστε να εξυπηρετηθεί ο σκοπός της αναψυχής καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Απαιτείται άμεση συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τον Φορέα Διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού ούτως ώστε κάποια έργα αναψυχής π.χ. ειδικές διαδρομές, μονοπάτια περιήγησης, κέντρα πληροφόρησης και Σταθμοί ενημέρωσης να σχεδιάζονται από κοινού και να αναλαμβάνει ο Φορέας ή οι Ο. Τ. Α. τη συντήρησή τους και τη λειτουργία τους λόγω του ότι ο μεν Φορέας λειτουργεί ως Ν. Π. Ι. Δ. και επομένως διαθέτει την απαραίτητη ευελιξία για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις αυτές, οι δε Ο. Τ. Α. έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες και περισσότερες πηγές χρηματοδότησης από τη Δασική Υπηρεσία.

Εν κατακλείδι, αυτό που καταγράφεται είναι η σημαντικότητα της περιοχής όσον αφορά τη δασική αναψυχή τόσο από απόψεως φυσικών πόρων όσο και από τα πολιτιστικά και ιστορικά στοιχεία, τις δυνατότητες προώθησής τους κ.λπ.

Για την ορθή, όμως, ανάπτυξη της δασικής αναψυχής και του οικοτουρισμού στην περιοχή, πρέπει να εκπονηθεί ειδική μελέτη η οποία, πέραν των άλλων, θα περιλαμβάνει και τρόπους διακίνησης και διαχείρισης των επισκεπτών, κανονισμό λειτουργίας κ.λπ. με ευθύνη της δασικής υπηρεσίας.

Τα Σπήλαια ως Εναλλακτική Μορφή Τουρισμού

**Εισηγητής: Γεώργιος Πορτοκάλογλου, Αντιπρόεδρος Συλλόγου «ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο.»
(Σπηλαιολογικός Ελληνικός Εξερευνητικός Όμιλος)**

Η Ελλάδα είναι μια πολύ πλούσια χώρα σε σπήλαια. Ο αριθμός τους ξεπερνά τις 11.000 και αυξάνεται χρόνο με το χρόνο. Έχουμε σπήλαια που χαρακτηρίζονται υπόγεια ποτάμια με συνολικό μήκος που ξεπερνά τα 12 χιλιόμετρα και βάραθρα (σπήλαια που αναπτύσσονται κάθετα) με βάθος άνω των 1200 μέτρων. Λόγω του μεγάλου αριθμού σπηλαίων, δραστηριοποιούνται στη χώρα μας περίπου 20 σύλλογοι με τα μέλη τους να είναι μερικές εκατοντάδες.

Μόνο στο νομό Λακωνίας, είναι καταγεγραμμένα στο αρχείο μας πάνω από 225 σπήλαια. Κάποια από αυτά είναι πολύ αξιολογα με μεγάλο σπηλαιολογικό ενδιαφέρον. Τα σημαντικότερα σπήλαια της περιοχής είναι:

Καταβόθρα Πελατών:

Η Καταβόθρα των Πελετών είναι πρώτη σε βάθος στην Πελοπόννησο. Πήρε το όνομα της από το ομώνυμο χωριό και η εξερεύνηση της ξεκίνησε το 1978 από την Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία. Η πρώτη εξερεύνηση σταμάτησε μετά από 75 μέτρα εξαιτίας σιφονιού (τμήμα πλημμυρισμένο με νερό) και σε βάθος 25 μέτρων από την είσοδο. Έκτοτε εξερευνήθηκε από τον Σπηλαιολογικό Ελληνικό Εξερευνητικό Όμιλο (ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο.) όπου σε πολλές αποστολές, με την τελική το 2010, πραγματοποιήθηκε άδειασμα του σιφονιού που βρισκόταν σε βάθος 490 μέτρων από την είσοδο δίνοντας τη δυνατότητα να εξερευνηθεί ολόκληρο το σπήλαιο. Το συνολικό βάθος του σπηλαίου φτάνει ουσιαστικά στο επίπεδο της θάλασσας που είναι στα 640 μέτρα. Στις αποστολές αυτές πήραν μέρος εκτός των μελών του συλλόγου, ξένοι σπηλαιολόγοι (Άγγλοι, Ούγγροι κ.λπ.). Η καταβόθρα των Πελετών είναι το βαθύτερο σπήλαιο της Ηπειρωτικής Ελλάδος, και σε αυτή έγινε η πρώτη κατάδυση στην Ελλάδα σε τόσο μεγάλο βάθος (-490μ).

Βάραθρο Πρόπαντες:

Το Βάραθρο Πρόπαντες βρίσκεται στο Πάρνωνα, και έχει βάθος 360 μέτρα. Αυτό που το χαρακτηρίζει είναι το μονοκόμματο κατακόρυφο κατέβασμα 300 μέτρων που έχει, το οποίο το κάνει πρώτο στην Πελοπόννησο και από τα μεγαλύτερα την Ελλάδα.

Άλλα σημαντικά σπήλαια της περιοχής είναι το Σπήλαιο του Διονύσου (Σίντζας), στο οποίο σύμφωνα με την αρχαία παράδοση γεννήθηκε ο Διόνυσος και εντός του βρέθηκαν ευρήματα που αποκαλύπτουν ότι κατοικείτο ήδη από τη νεολιθική εποχή, το βάραθρο των Σκορπιών στο Λεωνίδιο που ξεπερνά σε βάθος τα 200 μέτρα, το υπόγειο ποτάμι Μάνα Πούλιθρα και άλλα.

Τα παραπάνω σπήλαια καθώς και τα νέα που ανακαλύπτουμε και εξερευνούμε τραβούν το ενδιαφέρον Ελλήνων και ξένων σπηλαιολόγων. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέλη του συλλόγου μας, έχουν οργανώσει πάνω από 8 αποστολές στην περιοχή τον τελευταίο χρόνο καθώς οι εξερευνήσεις δεν τελειώνουν.

Παρόλα αυτά, θα μπορούσαν να γίνουν κινήσεις από τις τοπικές αρχές και την κοινωνία για ακόμη μεγαλύτερη προσέλευση σπηλαιολόγων.

Η πιο σημαντική διευκόλυνση για εμάς θα ήταν η τοποθέτηση μόνιμου αρματώματος (εξοπλισμού) στα μεγάλα βάραθρα, το οποίο θα μας γλίτωνε πολύ σημαντικό χρόνο. Η τοποθέτηση μπορεί να γίνει με τη βοήθεια μας και το κόστος κινείται σε χαμηλά επίπεδα. Επειδή όμως η διευκόλυνση για τους σπηλαιολόγους είναι μεγάλη, θα αυξηθούν οι αποστολές σε αυτά τα σπήλαια. Χαρακτηριστικό είναι ότι στη Γαλλία υπάρχουν σπήλαια που είναι «τουριστικά» για σπηλαιολόγους, έχουν δηλαδή μόνιμο αρμάτωμα και στα οποία χρειάζεται οι σπηλαιολόγοι να προσθέσουν μόνο τα σκοινιά.

Άλλη πολύ σημαντική διευκόλυνση είναι η σήμανση των μονοπατιών προς τα σπήλαια. Είναι χρήσιμο για εμάς τα μονοπάτια να είναι ευδιάκριτα και με ξεκάθαρη σήμανση ώστε να μη σπαταλάμε χρόνο στην εύρεση των σπηλαίων. Τα μονοπάτια αυτά, μπορεί να ενταχθούν στο δίκτυο των μονοπατιών του βουνού ώστε μερικές διαδρομές να περνάνε έξω από σημαντικά σπήλαια.

Επίσης, στα πιο σημαντικά σπήλαια θα βοηθούσε η δημιουργία προστατευμένων χώρων έξω από αυτά με παγκάκια, κιόσκια κ.λπ., για προστασία από τη βροχή, ώστε η επίσκεψή τους να είναι δυνατή μεγαλύτερο μέρος του χρόνου και όχι μόνο το Καλοκαίρι. Μάλιστα, θα μπορούσαν να είναι

και αναρτημένες πληροφορίες για τα σπήλαια όπως το ιστορικό εξερεύνησης του, φωτογραφίες και χαρτογράφηση, για τους επισκέπτες που δεν έχουν τη γνώση των απαιτούμενων τεχνικών για να τα επισκεφθούν.

Θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντική τη δημιουργία συνεργασίας των τοπικών αρχών με τους συλλόγους ώστε να ενημερωνόμαστε σε περίπτωση που εντοπιστεί κάποιο νέο σπήλαιο στην περιοχή ώστε να το εξερευνούμε άμεσα, καθώς και την οργάνωση ημερίδων για παρουσίαση των σπηλαίων της περιοχής στους ντόπιους.

Τέλος, είναι πολύ σημαντικό να ενημερωθεί ο κόσμος και οι αρχές, ότι τα σπήλαια έχουν άμεση σχέση με τα υπόγεια νερά, και το νερό που πίνουμε. Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη ρήψη λυμάτων και σκουπιδιών καθώς μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά τη ποιότητα του νερού που καταναλώνουμε.

Το μάρμαρο του όρους Πάρνωνα

Εισηγητής: Παναγιώτης Ηλιόπουλος, Υπεύθυνος Εταιρίας, «ΜΑΡΜΥΚ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Ε.Π.Ε.»

Το ημίλευκο μάρμαρο του Πάρνωνα με τις χαρακτηριστικές έντονες κλάρες που του προσδίδουν τη μοναδική του ταυτότητα καθιστώντας το ικανό να επενδύσει επιφάνειες, δίνοντάς τους μοναδικό αποτέλεσμα συνδυάζοντας αρμονικά την έντονη κινητικότητα, χαρακτηριστικό του μαρμάρου, σε λευκό φόντο. Ο Πάρνωνας αναφέρεται στη μυθολογία ως τόπος λατρείας του θεού Ερμή, ο οποίος σαν προστάτης των συνόρων τιμωρούσε όποιον καταπατούσε ξένη ιδιοκτησία στην αρχαία Ελλάδα.

Το μάρμαρο του Πάρνωνα ως γνωστό από αρχαιοτάτων χρόνων, είναι γνωστό τόσο στην Ελληνική αλλά και σε διεθνείς αγορές. Τα τελευταία έτη έχουν εξαχθεί μάρμαρα για πολύ σημαντικά έργα, όπως το πολυτεχνείο της Ζυρίχης (επιλέχθηκε, μεταξύ ημίλευκων μαρμάρων, ως αυτό με τις καλύτερες φυσικοχημικές ιδιότητες), μεγάλα κτίρια τραπεζών στην Κύπρο έχουν χρησιμοποιήσει το μάρμαρο του Πάρνωνα για εξωτερικές ορθομαρμαρώσεις και πολλοί καταναλωτές σε όλο τον κόσμο εισάγουν το εν λόγω μάρμαρο ημίλευκο γκρι με έντονα νερά, για τον μοναδικό του φυσικό χαρακτήρα. Με την πάροδο του χρόνου, η φήμη και η ζήτηση του μαρμάρου του Πάρνωνα έχει βελτιωθεί στηρίζοντας πολύ σημαντικά την εθνική οικονομία και την παραγωγή στην ευρύτερη τοπική κοινωνία.

Η Ελλάδα την τελευταία δεκαετία, πριν την οικονομική κρίση έκανε πολύ μεγάλες εισαγωγές παρόμοιου μαρμάρου από την Τουρκία γεγονός που αποδυνάμωσε και συνεχίζει να αποδυναμώνει την ελληνική οικονομία, όσο η τοπική παραγωγή δεν αρκεί να καλύψει τις ανάγκες της Ελλάδας. Με την επίτευξη και την διατήρηση της παραγωγής ημίλευκου μαρμάρου στο όρος Πάρνωνα, πάντα με σεβασμό στο περιβάλλον, μειώνονται και οι εισαγωγές που θα κάνει η Ελληνική Μαρμαροβιομηχανία από την γειτονική Τουρκία. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι ότι τα περισσότερα χωριά στην ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσου έχουν οικοδομηθεί με μάρμαρα και πέτρα από το όρος Πάρνωνα.

Η μέθοδος εκμετάλλευσης του μαρμαροφόρου σχηματισμού που χρησιμοποιεί η εταιρεία ΜΑΡΜΥΚ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Ε.Π.Ε. μέχρι σήμερα είναι η μέθοδος των ορθών διαδοχικών βαθμίδων και επιμηκών μετώπων εξόρυξης. Η μέθοδος εκμετάλλευσης αυτή είναι η οικονομικότερη και κλασική για μαρμαροφόρα κοιτάσματα με εκμετάλλευση των βαθμίδων από τα ανώτερα υψόμετρα στα κατώτερα.

«Η χλωριδική ποικιλότητα του Πάρνωνα – Δυνατότητες εκμετάλλευσης της»

Εισηγητής: Ελευθέριος Καλπουτζάκης, Γεωπόνος, Δρ. Φαρμακευτικής

Γενικά για τη χλωρίδα:

Η χλωρίδα του Πάρνωνα περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό φυτών. Ο αριθμός αυτός μπορεί υπερβαίνει τα 1000.

Τα ενδημικά φυτά της Ελλάδας που φιλοξενούνται στην περιοχή, σύμφωνα με τα νεώτερα δεδομένα, υπερβαίνουν τα 125. Πολλά από αυτά περιορίζονται μέσα στα γεωγραφικά όρια της Πελοποννήσου. Επτά από αυτά είναι αποκλειστικά ενδημικά του Πάρνωνα, δηλαδή δεν υπάρχουν σε καμιά άλλη περιοχή του πλανήτη. Επιπλέον, πέντε είδη της χλωρίδας του περιορίζονται στον Πάρνωνα και στα μικρότερα όρη στα νοτιοανατολικά του.

Στα μεγάλα υψόμετρα του όρους έχουν καταγραφεί 223 είδη φυτών, από τα οποία το 20% είναι ενδημικά της Ελλάδας και το 13% ενδημικά της Βαλκανικής.

Στην κορυφή Μεγάλη Τούρλα ευρίσκονται πολλά από τα ενδημικά του Πάρνωνα και στην ίδια κορυφή τα 4 από τα 7 τοπικά ενδημικά.

Από την περιοχή περιγράφονται, ακόμη και σήμερα, νέα για την επιστήμη φυτικά είδη.

Η τελευταία νέο είδος (*Allium orestis*) περιγράφηκε και δημοσιεύθηκε το έτος 2012.

Μεγάλος είναι και ο αριθμός των σπάνιων και απειλούμενων φυτικών ειδών του όρους. Αυτά προστατεύονται, θεωρητικά, από διεθνείς συμβάσεις, κοινοτικές οδηγίες και το εθνικό δίκαιο.

74 taxa από την περιοχή περιλαμβάνονται στο Π.Δ. 67/1981 (προστατευτέα είδη).

Στη νέα έκδοση του Βιβλίου Ερυθρών Δεδομένων των Σπάνιων και Απειλούμενων Φυτών της Ελλάδας (Κόκκινο Βιβλίο) περιλαμβάνονται 18 είδη της χλωρίδας του Πάρνωνα, ενταγμένα σε διάφορες κατηγορίες απειλής. Αυτά αποτελούν το 6,5% του συνόλου των απειλούμενων ειδών της ελληνικής χλωρίδας. Στην παλαιότερη έκδοση του βιβλίου περιλαμβάνονται επιπλέον 10.

Αυτή η μεγάλη και ιδιαίτερη χλωριδική ποικιλότητα έχει από μόνη της τεράστια βιολογική αξία.

Αρωματικά-Φαρμακευτικά φυτά

Όστόσο, πολλά από αυτά τα φυτά διαθέτουν φαρμακευτικές ιδιότητες ή παρουσιάζουν ανθοκομικό ενδιαφέρον και μπορούν να καλλιεργηθούν.

Ο Πάρνωνας χαρακτηρίζεται από μια τεράστια ποικιλία μικροκλιμάτων. Αυτοί οι τόποι έχουν την δυνατότητα παραγωγής υψηλής ποιότητας προϊόντων.

Στον Πάρνωνα υπάρχουν τεράστιες εκτάσεις από εγκαταλελειμμένους αγρούς που παραμένουν ανεκμετάλλετες.

Στην περιοχή έχουν καταμετρηθεί περισσότερα από 100 είδη φυτών, τα οποία με την στενή έννοια του όρου μπορούν να ενταχθούν στα Α-ΦΦ.

Το τσάι του βουνού (*Sideritis clandestina subsp. clandestina*) είναι ένα Α-ΦΦ με τεράστιο εμπορικό ενδιαφέρον. Είναι ενδημικό του Πάρνωνα και του Ταΰγετου.

Η ήμερη ρίγανη (*Origanum vulgare subsp. hirtum*) έχει μια σίγουρη αγορά και έχει τη δυνατότητα να εκμεταλλεύεται μέτριας γονιμότητας και ποικίλης σύστασης εδάφη. Ο Πάρνωνας φιλοξενεί άλλα 3 είδη ρίγανης.

Το κεφαλωτό θυμάρι είναι πολύ διαδεδομένο στην περιοχή. Όμως, η ανεκμετάλλετη δύναμη της περιοχής είναι το άγνωστο τοπικό ενδημικό είδος θυμαριού της περιοχής *Thymus laconicus*.

Το θρούμπι (*Satureja thymbra*) είναι ένα κλασσικό Α-ΦΦ, στον Πάρνωνα φύεται και το ενδημικό *Satureja parnassica*, που είναι άγνωστο στους περισσότερους.

Το μελισσόχορτο (*Melissa officinalis*) παρουσιάζει εμπορικό ενδιαφέρον.

Το σπαθόχορτο (*Hypericum perforatum*) είναι τοπικά κοινό είδος, στον Πάρνωνα υπάρχουν περισσότερα από 10 είδη υπερικού.

Στον Πάρνωνα φύονται τα 3 από τα 4 είδη φασκομπλιάς (*Salvia*) που εμπορεύονται.

Οι καρποί του κέδρου έχουν εμπορικό ενδιαφέρον, στην περιοχή φύονται 4 είδη κέδρου.

Το μαυρόπευκο (*Pinus nigra*) δεν το γνωρίζαμε σαν Α-ΦΦ. Όμως η σύγχρονη έρευνα αποκάλυψε την αντιοξειδωτική ουσία πυκνογενόλη στον φλοιό του κορμού του, η οποία είναι η δραστική ουσία της κρέμας “Μαύρη Πεύκη”.

Τα διάφορα είδη κράταιγου έχουν εμπορικό ενδιαφέρον. Το νέο θα προκύψει από τις ουσίες και τις βιολογικές δράσεις του ενδημικού θάμνου-δένδρου *Amelanchier parviflora* subsp. *helmea* της ίδιας οικογένειας.

Στην περιοχή φύονται πλήθος φυτών που τα προϊόντα τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συμπληρώματα διατροφής. Η *Genista halacsyi* είναι ένα ενδιαφέρον φυτό.

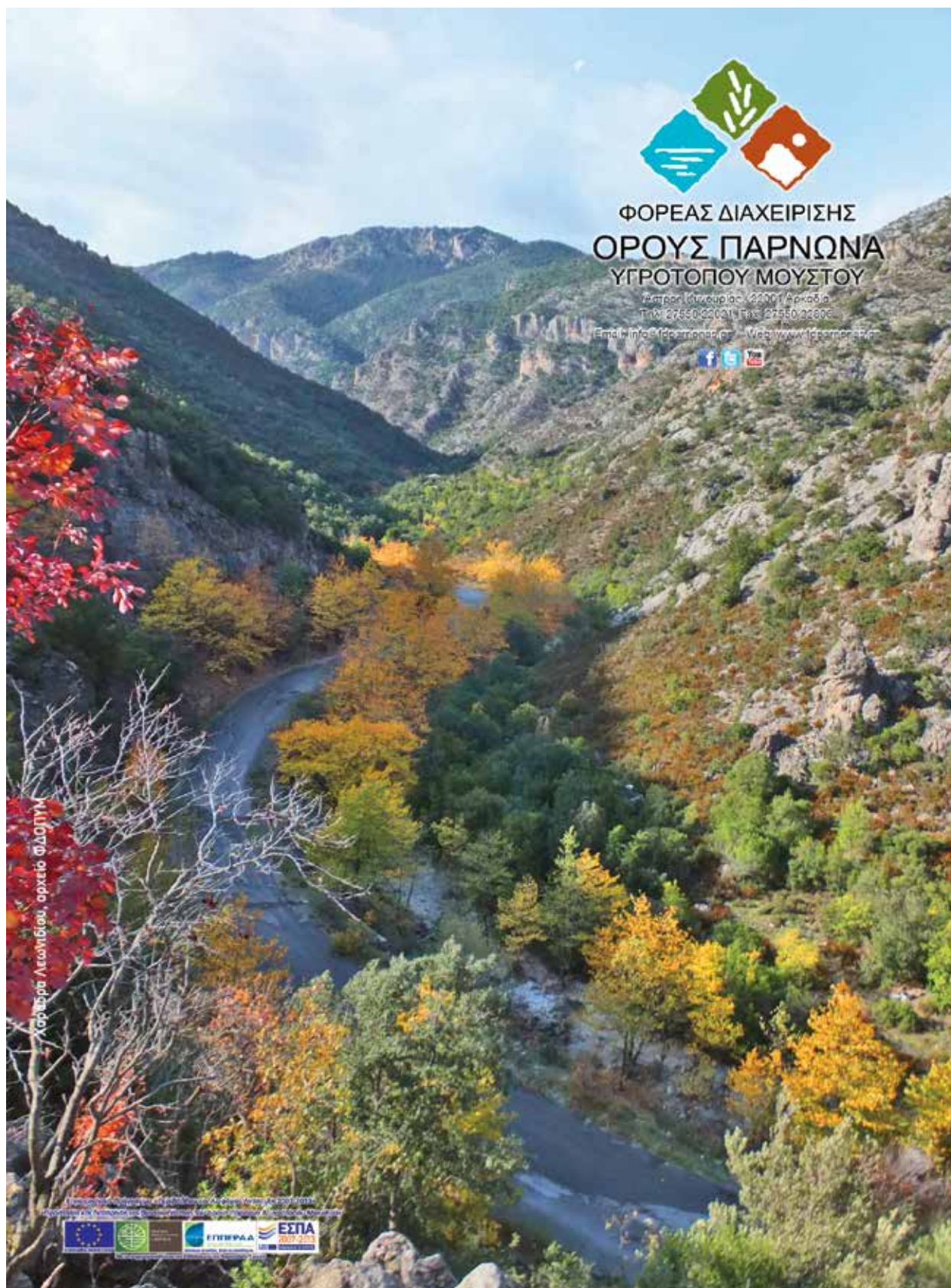
Σημαντικό φυτό αποδεικνύεται το κρίταμο το θαλασσινό (*Critmum maritimum*) γιατί πέρα από την διατροφή έχει ενδιαφέρον στην κοσμητική. Το φυτό φύεται σε παραθαλάσσια μέρη.

Φυτά με ανθοκομικό ενδιαφέρον

Στην περιοχή φύονται πολλά είδη φυτών κατάλληλων για την ανθοκομία. Εμείς διαθέτουμε λίγες πληροφορίες για αυτά, όμως οι ξένοι οίκοι τα λεπλατούν και το ηλεκτρονικό εμπόριο τους ανθεί.

Παρουσιάζονται επιλεγμένα είδη που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αυτού του κλάδου και είδη που έχουν κλαπεί, από ξένους, από την ευρύτερη περιοχή.

**ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ «Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ
ΚΑΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ» ΣΤΟ ΛΕΩΝΙΔΙΟ ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΣΤΙΣ 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2015**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

- 09:00-09:30** Προσέλευση/εγγραφές
- 09:30-09:40** Έναρξη Ημερίδας
Δημήτρης Μήλιος, Πρόεδρος του Δ.Σ. του Φορέα Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού
- 09:40-10:00** Χαιρετισμοί επισήμων
- 10:00-10:15** Επίδοση συμβολικών ενθυμίων
- 10:15-10:35** Αποτίμηση υλοποίησης της Πράξης «Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού» του Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. 2007-2013.
Αργύριος Μπόγλης, M.Sc. Δασολόγος -Περιβαλλοντολόγος, Συντονιστής έργου Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. του ΦΔΟΠΥΜ
- 10:35-10:50** Περιβαλλοντική ενημέρωση-ευαισθητοποίηση μαθητών και επισκεπτών στην προστατευόμενη περιοχή.
Αγνή Αναστασιάδη, Ξεναγός, α/α Υπεύθυνη Τμήματος Πληροφόρησης, Ενημέρωσης & Δημοσιότητας του ΦΔΟΠΥΜ
- 10:50-11:05** Δράσεις επόπτευσης-φύλαξης και η συμβολή τους στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής.
Φωτεινή Δημάκου, Φύλακας, Στέλεχος Τμήματος Επόπτευσης/Φύλαξης & Εφαρμογών Διαχείρισης του ΦΔΟΠΥΜ
- 11:05-11:30** Συζήτηση/Ερωτήσεις
- 11:30-12:00** Coffee Break
- 12:00-12:20** Η παρακολούθηση της βιοποικιλότητας στην προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού
Γεώργιος Τρυφωνόπουλος, Ph.D. Βιολόγος, Υπεύθυνος Τμήματος Προστασίας & Διαχείρισης του ΦΔΟΠΥΜ, Υπεύθυνος έργου Παρακολούθησης
- 12:20-12:40** Η έρευνα και η κατανόηση της κλωρίδας του Πάρνωνα: διδάγματα από το πρόγραμμα εποπτείας και μελλοντικές προοπτικές.
Θεοφάνης Κωνσταντινίδης, Επίκ. Καθηγητής Συστηματικής Βοτανικής Εθνικού και Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών, Επιστημονικός Υπεύθυνος Προγράμματος «Καταγραφή και Παρακολούθηση ειδών κλωρίδας» του ΦΔΟΠΥΜ
Ελευθέριος Καλπουτζάκης, Γεωπόνος, Ph.D. Φαρμακευτικής
- 12:40-13:00** Τα ερπετά και τα αμφίβια στην περιοχή διαχείρισης του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού.
Παναγιώτα Μαραγκού – Ph.D. Βιολογίας, Επιστημονική Υπεύθ. Προγράμματος «Καταγραφή και Παρακολούθηση Ειδών ερπετών και αμφιβίων» του ΦΔΟΠΥΜ, Συντονίστρια Δράσεων Επιστημονικής Τεκμηρίωσης WWF Hellas
- 13:00-13:20** Νυχτερίδες της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού.
Έλενα Παπαδάτου – Ph.D. Οικολογίας, Επιστημονική Υπεύθυνη Προγράμματος «Καταγραφή και Παρακολούθηση Ειδών χειροπτέρων» του ΦΔΟΠΥΜ
- 13:20-14:00** Παρουσίαση του ντοκιμαντέρ «Από Βορρά σε Νότο, σ' Ανατολή και Δύση»
Στέλιος Χαραλαμπίδης, Σκηνοθέτης, Ανάδοχος έργου «Παραγωγή Ταινιών και Ραδιοηχογραφήσεων Μνημάτων» του ΦΔΟΠΥΜ
- 14:00-15:00** Συζήτηση / Αποτελέσματα Ημερίδας

Λήξη Ημερίδας

Συντονισμός:

Μήλιος Δημήτριος, Πρόεδρος ΔΣ του ΦΔ Πάρνωνα-Μουστού,
Χρυσομάλλης Χρήστος, Αντιπρόεδρος ΔΣ του ΦΔ Πάρνωνα-Μουστού,
Μπόγλης Αργύριος, Συντονιστής έργου Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. του ΦΔ Πάρνωνα-Μουστού,
Αναστασιάδη Αγνή, α/α Υπεύθυνη Τμήματος Πληροφόρησης, Ενημέρωσης & Δημοσιότητας του ΦΔ Πάρνωνα-Μουστού.

Τεύχη εισηγήσεων ημερίδας

Αποτίμηση υλοποίησης της Πράξης «Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού» του Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. 2007-2013.

Εισηγητής: Αργύριος Μπόγλης, M.Sc. Δασολόγος -Περιβαλλοντολόγος, Συντονιστής έργου Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. του ΦΔΟΠΥΜ

Ο Φορέας Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού υπέβαλε πρόταση για χρηματοδότηση στο Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. με τίτλο πράξης «Λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού» (απ. Ένταξης 182350/29.09.2010) η οποία εν συνεχεία τροποποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2011 με την Πράξη με τίτλο: «Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού» και τον Μάιο του 2014 εγκρίθηκε η 2η τροποποίηση της ανωτέρω Πράξης. Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται συνοπτικά η εγκεκριμένη Πράξη κατόπιν της 2ης τροποποίησης αυτής ανά υποέργο και προϋπολογισμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΠΡΑΞΗ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ ΚΑΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ (2Η ΤΡΟΠ. ΠΑΡΟΝ ΤΕΧΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ)

Κωδικός	Τίτλος Υποέργου	Συνολικός Π/Υ
Υ1	Πρόγραμμα για την προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας	2.142.740,94€
Υ2	Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών χλωρίδας	67.117,49€
Υ3	Καταγραφή και παρακολούθηση των τύπων οικοτόπων	61.100,00€
Υ4	Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών θηλαστικών	46.799,04€
Υ5	Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών ασπόνδυλων	60.000,00€
Υ6	Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών πουλιών	54.612,00€
Υ7	Καταγραφή και παρακολούθηση ειδών ερπετών και αμφιβίων	31.980,00€
Υ8	Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών ψαριών	35.000,00€
Υ9	Αξιολόγηση και καταγραφή των ειδών μανιταριών	12.500,00€
Υ10	Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών χειροπτερών	41.650,26€
Υ11	Παραγωγή εντύπων & υλικών ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης	75.000,00€
Υ12	Ολοκλήρωση Έκθεσης Κέντρου Ενημέρωσης Καστάνισας	73.615,50€
Υ13	Αποκατάσταση κτηρίου στέγασης Κέντρου Πληροφόρησης Λεωνιδίου για τη χλωρίδα του Πάρνωνα	600.000,00€
Υ14	Σχεδιασμός, οργάνωση, παραγωγή & εγκατάσταση της Έκθεσης Ερμηνείας Περιβάλλοντος Κέντρου Πληροφόρησης Λεωνιδίου για τη χλωρίδα του Πάρνωνα	79.000,00€
	ΣΥΝΟΛΟ ΜΕ Φ.Π.Α.	3.381.115,23€

Με περίοδο υλοποίησης των ανωτέρω από 10.2010 έως 12.2015, το ποσοστό υλοποίησης οικονομικού αντικειμένου αναμένεται να φτάσει το 92% του Π/Υ της Πράξης.

ΕΡΓΑ – ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Ο Φ.Δ. προκειμένου να εξασφαλίσει τη συνεχή προστασία, οργάνωση και λειτουργία της Προστατευόμενης Περιοχής λαμβάνει μέτρα και ενέργειες βάσει του ετήσιου σχεδίου δράσης, ώστε να επιτευχθεί συστηματική παρακολούθηση και τεκμηρίωση στοιχείων και πληροφοριών της κατάστασης διατήρησης των ειδών.

Γενικός Σκοπός του Φ.Δ. είναι η ανάσχεση της απώλειας και υποβάθμισης της βιοποικιλότητας της περιοχής Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού, με την επίτευξη μιας ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και οικοτόπων με μεγάλο οικολογικό ενδιαφέρον, καθώς και των αξιόλογων τοπίων.

Παρακολούθηση (Monitoring) ειδών και τύπων οικοτόπων

Πρωτεύων στόχος είναι η προστασία και διατήρηση απειλούμενων ειδών χλωρίδας, πανίδας και οικοτόπων της Π.Π του Φ.Δ. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του σκοπού είναι η πλήρη γνώση της βιοποικιλότητας στην Π.Π. του Φ.Δ. Για το λόγο αυτό υλοποιούνται 9 Υποέργα της πράξης «Προστασία και

Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού», με σκοπό την καταγραφή και παρακολούθηση ειδών και τύπων οικοτόπων. (βλ. παρουσίαση κ.κ. Τρυφωνόπουλο Γ., Παπαδάτου Ε., Μαραγκού Π., Κωνσταντινίδη Θ & Καλπουτζάκη Ε. του παρόντος)

Επιστημονική αναγνώριση και αποτύπωση των επιμέρους μονάδων της Λιμνοθάλασσας Μουστού και των λοιπών υγροτόπων του Οικολογικού Πάρκου και της ευρύτερης παράκτιας ζώνης του (Ενταγμένο στο Υποέργο 1 της Πράξης)

Το έργο αναγνώρισης και αποτύπωσης αφορά τη Λιμνοθάλασσα Μουστού, το Έλος Κάτω Βερβένων, το Έλος Φωκιανού και τους λοιπούς υγροτόπους της Προστατευόμενης Περιοχής και υλοποιήθηκε από το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων (ΕΚΒΥ).

Στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου, υλοποιήθηκε:

- Λεπτομερής φυτοκοινωνιολογική αποτύπωση.
- Αναγνώριση των ορίων του υγροτοπικού συμπλέγματος προς τη χέρσο και χαρτογράφηση των επιμέρους μονάδων του.
- Αξιολόγηση λειτουργιών και αξιών.
- Σύνταξη διαχειριστικών προτάσεων για την διατήρηση των υγροτοπικών λειτουργιών στις επιμέρους μονάδες του υγροτόπου.

Παρακολούθηση φυσικοχημικών παραμέτρων των υδάτων της λιμνοθάλασσας του Μουστού

Η δράση σχετίζεται με την καταγραφή της κατάστασης και την παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων της λιμνοθάλασσας του Μουστού όσον αφορά σε φυσικοχημικές παραμέτρους που δίνουν δεδομένα για την ποιότητα των υδάτων. Από έξι (6) επιλεγμένα σημεία της λιμνοθάλασσας και των καναλιών επικοινωνίας της με τη θάλασσα πάρθηκαν δείγματα νερού τέσσερις φορές την περίοδο 09.2014-10.2015, τα οποία και αναλύθηκαν από πιστοποιημένο εργαστήριο ως προς τις φυσικοχημικές παραμέτρους (pH, αγωγιμότητα, ολική σκληρότητα, ασβέστιο, μαγνήσιο, κάλιο, νάτριο, σίδηρος, χλωριούχα, θειικά, νιτρικά, νιτρώδη, αμμωνιακά, φωσφορικά, φωσφόρος, ελεύθερο χλώριο). Επιπλέον, μία (1) φορά το χρόνο έγιναν αναλύσεις περιεκτικότητας σε μόλυβδο. Οι αναλύσεις αυτές έχουν στόχο την καταγραφή της παρούσας κατάστασης πιθανής ρύπανσης των υδάτων της λιμνοθάλασσας του Μουστού και την παρακολούθηση της πίεσης που ασκείται στον υγρότοπο, κυρίως από τη γειτονική γεωργική και την τουριστική δραστηριότητα.

ΕΡΓΑ - ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ-ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Αναβάθμιση υποδομών Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης

«Ολοκλήρωση Έκθεσης Κέντρου Ενημέρωσης Καστάνιτσας». Αφορά στην αναδιαμόρφωση της υφιστάμενης έκθεσης του ΚΠΕ Καστάνιτσας, και δημιουργήθηκε μια μικρή Θεματική Έκθεση (παραδοσιακών επαγγελμάτων) όπου θα παρουσιασθεί η ιστορία της Καστάνιτσας, έχοντας πάντα ως άξονα την αμφιμονοσήμαντη αντιστοιχία των ανθρώπων της με το φυσικό της περιβάλλον. Τα εγκαίνια πραγματοποιήθηκαν την 25η/10/2015.

«Αποκατάσταση κτηρίου στέγασης Κ.Π.Ε. Λεωνιδίου για τη χλωρίδα του Πάρνωνα» & «Σχεδιασμός, οργάνωση, παραγωγή & εγκατάσταση της Έκθεσης Ερμηνείας Περιβάλλοντος Κέντρου Πληροφόρησης Λεωνιδίου για τη χλωρίδα του Πάρνωνα». Αφορά στην δημιουργία Κέντρου Ενημέρωσης του Φ.Δ., στο πρώην Δημοτικό Σχολείο Βασκίνας, στο κέντρο του παραδοσιακού οικισμού Λεωνιδίου όπου θα δημιουργηθεί έκθεση ερμηνείας περιβάλλοντος με βασικό θέμα την ανάδειξη του χλωριδικού πλούτου της Π.Π. Θα ολοκληρωθεί με την λήξη της προγραμματικής περιόδου.

Δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης

Αφορά στα κάτωθι:

- Προγράμματα περιβαλλοντικής ενημέρωσης & ευαισθητοποίησης (ξεναγήσεις επισκεπτών/σχολικών μονάδων στα ΚΠΕ του Φ.Δ. και στην Π.Π., επισκέψεις στα Σχολεία της Π.Π.), (βλ. παρουσίαση κας Αναστασιάδη Αγνής του παρόντος)
- Ενημερωτικές Συναντήσεις (περιλαμβάνει συναντήσεις με την τοπική κοινωνία),
- Εκδηλώσεις εορτασμού ημερών με παγκόσμιο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον (περιλαμβάνει δράσεις ορνιθοπαράτηρησης, εθελοντικών καθαρισμών ακτών και οικολογικά ευαίσθητων περιοχών,

συμβολικές δενδροφυτεύσεις σε σχολεία της Π.Π., περιβαλλοντικές δραστηριότητες για παιδιά, συμμετοχή σε τοπικές γιορτές, όπως η Γιορτή Καστάνου στην Καστάνιτσα Αρκαδίας). (βλ. παρουσίαση κας Αναστασιάδη Αγνής του παρόντος)

Μέσα επίτευξης δημοσιότητας, διάχυσης ενημέρωσης

«Πρόγραμμα για την Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας»:

- παραγωγή ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού σποτ και τεσσάρων ταινιών-ντοκιμαντέρ.
- υλοποίηση ενημερωτικών ημερίδων και διημερίδας.
- προμήθεια και εγκατάσταση περίπου εκατό (100) πληροφοριακών πινακίδων διαφόρων τύπων (κατεύθυνσης, απαγόρευσης, ενημέρωσης, ανάρτησης δημοσιεύσεων, οριοθέτησης Π.Π. και επεξήγησης θέας) σε επιλεγμένα σημεία της Π.Π.

«Παραγωγή Εντύπων και Υλικών Ενημέρωσης – Ευαισθητοποίησης». Περιλαμβάνει τα εξής:

- Παραγωγή οικοτουριστικού οδηγού «προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού»
- Παραγωγή Βιβλίου με τίτλο «Το Αλφαβητάρι του Πάρνωνα»
- Παραγωγή Φυλλαδίου με τα μέτρα προστασίας «προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού»
- Παραγωγή Οδηγού κλωρίδας «προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού»
- Παραγωγή Χάρτη «προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού»
- Παραγωγή ενημερωτικού εγχειρίδιου με τίτλο «Προστατευόμενη Περιοχή Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού»
- Παραγωγή Φυλλαδίου ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης για τους κατοίκους της προστατευόμενης περιοχής Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού
- Παραγωγή υλικού προώθησης και προβολής

Προώθηση συμμετοχικής διαδικασίας

Ο Φορέας έχει συγκροτήσει ένα οργανωμένο μπτρώο εθελοντών και έχει αναπτύξει σταθερές συνεργασίες με υφιστάμενες ομάδες εθελοντών, για την προστασία και την ανάδειξη της περιοχής. Οι εγγεγραμμένοι εθελοντές εμπλέκονται στις δράσεις του ΦΔ και συμμετέχουν σε ειδικά επιμορφωτικά σεμινάρια που διοργανώθηκαν και υλοποιήθηκαν από τον ΦΔ. Επιγραμματικά, υλοποιήθηκαν σεμινάρια με τις εξής θεματικές ενότητες:

- Επόπτευση της Π.Π. για την πρόληψη των πυρκαγιών και την ενίσχυση του προγράμματος φύλαξης του ΦΔ. Διάρκεια: 16 ώρες.
- Τρόποι καταγραφής και παρακολούθησης των πληθυσμών των ειδών ερπετών και αμφιβίων. Διάρκεια: 8 ώρες.
- Τρόποι καταγραφής και παρακολούθησης των ειδών πουλιών. Διάρκεια: 8 ώρες.
- Τρόποι καταγραφής και παρακολούθησης των πληθυσμών των ειδών ψαριών. Διάρκεια: 8 ώρες.
- Πρώτες βοήθειες σε άνθρωπο και τραυματισμένο άγριο ζώο. Διάρκεια: 8 ώρες.

Ευρωπαϊκή εθελοντική υπηρεσία – European Voluntary Service (EVS) της Δράσης 1 του προγράμματος της Ε.Ε. «ERASMUS+».

Ο ΦΔ συμμετέχει στο Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Εθελοντικής Υπηρεσίας ως πιστοποιημένος από την Ευρωπαϊκή Ένωση, Φορέας Υποδοχής και Φορέας Συντονιστής EVS. Στο πλαίσιο αυτό κατά το έτος 2014 υποδέχτηκε πέντε εθελοντές από το εξωτερικό στο πλαίσιο του σχεδίου με τίτλο «Διατήρηση, ενημέρωση και παρακολούθηση στην Προστατευόμενη Περιοχή όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού». Όλοι οι εθελοντές ενεπλάκησαν με εργασίες που σχετίζονταν με όλες τις δράσεις που υλοποιεί ο ΦΔ στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡΑΑ 2007-2013. Στους εθελοντές της Ευρωπαϊκής Εθελοντικής Υπηρεσίας προστέθηκαν και άλλοι τρεις νέοι εθελοντές από το εξωτερικό που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στον τομέα του περιβάλλοντος.

ΈΡΓΑ - ΔΡΑΣΕΙΣ ΦΥΛΑΞΗΣ/ΕΠΟΠΤΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ο Φ.Δ. με πέντε Φύλακες/ Ειδικούς Δασικής Προστασίας πραγματοποιεί καθημερινές περιπολίες στην Π.Π. Σκοπός είναι η μεγαλύτερη δυνατή προστασία της περιοχής, για την καταπολέμηση των παράνομων

δραστηριοτήτων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και κυρίως για την πρόληψη και την αποτροπή τους. Η φύλαξη της προστατευόμενης περιοχής αποτελεί βασική αρμοδιότητα του Φορέα.

Λόγω της ανεπάρκειας του θεσμικού πλαισίου του Φορέα, παρόλο που έχει εκδοθεί η Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού της προστατευόμενης περιοχής, το προσωπικό φύλαξης δεν έχει τη δυνατότητα να διενεργεί ελέγχους, και η φύλαξη ουσιαστικά περιορίζεται στην παρατήρηση, στην σύσταση και στην άμεση ειδοποίηση των αρμόδιων, για έλεγχο, υπηρεσιών. (βλ. παρουσίαση κας Δημάκου Φωτεινής του παρόντος)

ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΥΤΕΠΙΣΤΑΣΙΑΣ (Υλοποίηση με ίδια μέσα)

Ταυτόχρονα με τις προαναφερόμενες δράσεις, το προσωπικό του ΦΔ υλοποίησε και τις παρακάτω δράσεις:

- Χαρτογράφηση Π.Π. και ψηφιακή οριοθέτησή της (δημιουργία βάσης διανυσματικών δεδομένων όλων των γεωμορφολογικών στοιχείων της Π.Π.).
- Καταγραφή πανίδας με αυτόματες φωτογραφικές μηχανές.
- Συλλογή εμεσμάτων (Pellets) αρπακτικών πουλιών από θέσεις πλησίον του υγροτόπου Μουστού για την καταγραφή της πανίδας των μικροθηλαστικών στην Π.Π.
- Καταγραφή πανίδας σπηλαίων Π.Π.
- Σήμανση περιοχής με απειλούμενους κρίνους της θάλασσας (*Pancratium maritimum*).
- Συμμετοχή σε Συνέδρια (εθνικής και διεθνούς εμβέλειας) με σκοπό την δημοσιοποίηση του έργου του ΦΔ.
- Σύνταξη Σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος (προωθείται η θεσμοθέτηση της Π.Π. ως Φυσικό Περιφερειακό Πάρκο) και αναθεώρηση του Διαχειριστικού Σχεδίου.
- Παροχή πρώτων βοηθειών σε τραυματισμένα Άγρια Ζώα και αποστολή τους στην ANIMA για περεταίρω περίθαλψη.
- Συμμετοχή σε δράσεις εθελοντικών καθαρισμών φυσικών περιοχών στο πλαίσιο αντίστοιχων εκστρατειών ενημέρωσης του ευρέως κοινού.
- Πρακτική άσκηση δύο φοιτητών Τμήματος Περιβάλλοντος και Τμήματος Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου.
- Συλλογή μουσειακών δειγμάτων ερπετών-αμφιβίων με σκοπό την χρήση τους στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του ΦΔ
- Συλλογή σπόρων και μοσχευμάτων του Δρυπώδη Αρκεύθου (*Juniperus drupacea*) από το αυτοφυές δάσος στην περιοχή Απόλυτης Προστασίας της Φύσης της Συστάδας Δενδρόκεδρου Μονής Μαλεβής, με σκοπό τη διερεύνηση του αγενούς και εγγενούς πολλαπλασιασμού του είδους από το ΤΕΙ Καβάλας, Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος.
- Συλλογή υλικού – ιστών νεκρών ατόμων τσακαλιών με σκοπό εκπόνησης γενετικών μελετών της δημογραφικής δομής του πληθυσμού του τσακαλιού στον υγρότοπο του Μουστού ώστε να προταθούν διαχειριστικά μέτρα για την επιβίωσή του.
- Συνεχής ενημέρωση σελίδας κοινωνικής δικτύωσης του ΦΔ στο Facebook, της επίσημης ιστοσελίδας του ΦΔ και του καναλιού του στο Youtube.

Περιβαλλοντική ενημέρωση-ευαισθητοποίηση μαθητών και επισκεπτών στην προστατευόμενη περιοχή.

Εισηγητής: Αγνή Αναστασιάδη, Ξεναγός, α/α Υπεύθυνη Τμήματος Πληροφόρησης, Ενημέρωσης & Δημοσιότητας του ΦΔΟΠΥΜ.

Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης για μαθητές

Ο ΦΔ έχοντας αντιληφθεί τη σημασία της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών, δημιούργησε και επιμελήθηκε πρωτότυπο ενημερωτικό υλικό που συνέβαλε καθοριστικά στην υλοποίηση του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης για την περίοδο 2011-2015. Το υλικό του Προγράμματος υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 2: Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση με σκοπό την προώθηση της γνώσης, της ευαισθητοποίησης καθώς και της άμεσης επαφής των μαθητών με τη βιοποικιλότητα της προστατευόμενης περιοχής, αλλά και την ανάπτυξη δεξιοτήτων πειραματισμού και διερευνητικής σκέψης με αντικείμενο το φυσικό περιβάλλον. Το Πρόγραμμα απευθύνεται κατά κύριο λόγο στις ακόλουθες κοινωνικές ομάδες: μαθητές Α/θμιας εκπαίδευσης, μαθητές Β/θμιας εκπαίδευσης, φοιτητές, πολιτιστικοί σύλλογοι, ορειβατικοί σύλλογοι, τοπικός πληθυσμός, με βασικότερη ομάδα-στόχο την μαθητική κοινότητα. Τα στελέχη του ΦΔ αξιοποίησαν στη πράξη το υλικό του Προγράμματος, που παρήχθη για την ενημέρωση των σχολικών ομάδων, τόσο στους χώρους των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης όσο και στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής.

Το Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης περιλαμβάνει:

1. Ενημερωτικό υλικό για ξεναγήσεις στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης (Κ.Π.Ε).
2. Ξεναγήσεις στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής.
3. Παρουσιάσεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος στα σχολεία.
4. Διοργάνωση ή συνδιοργάνωση περιβαλλοντικών δράσεων στο πλαίσιο εορτασμού ημερών με παγκόσμιο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον.

Με στόχο τον έγκαιρο προγραμματισμό και την οργάνωση των επισκέψεων περιβαλλοντικής ενημέρωσης στην προστατευόμενη περιοχή, από το Τμήμα Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας, γίνεται στην αρχή κάθε σχολικού έτους επικοινωνία με τα σχολεία όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου ο ΦΔ να προβεί στην υλοποίηση του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης & Ευαισθητοποίησης, αποστέλλεται γραπτό αίτημα προς το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων για τη χορήγηση της σχετικής άδειας επίσκεψης στα σχολεία, το οποίο και αξιολογείται θετικά από το αρμόδιο Υπουργείο (περίοδος 2011-2016). Εν συνεχεία, αποστέλλονται επιστολές προς τους Υπευθύνους Σχολικών Δραστηριοτήτων Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης των Νομών Αρκαδίας και Λακωνίας, προκειμένου να ενημερωθούν και να διαβιβάσουν το σχετικό ενημερωτικό σημείωμα προς όλες τις σχολικές μονάδες της αρμοδιότητάς τους, αναφορικά με τη δυνατότητα: α) επίσκεψης περιβαλλοντικής ενημέρωσης από στελέχη του ΦΔ εντός των σχολικών αιθουσών και β) επισκέψεων των σχολείων στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής. Σημειώνεται ότι το σχετικό ενημερωτικό σημείωμα προωθείται επίσης και προς τους Υπευθύνους Σχολικών Δραστηριοτήτων Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης των Νομών Αργολίδας, Μεσσηνίας και Κορινθίας, λόγω του ότι οι εν λόγω σχολικές μονάδες βρίσκονται χωρικά πλησίον της προστατευόμενης περιοχής.

Ξεναγήσεις μαθητών στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης & στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής

Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των μαθητών για την προστασία του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα για την προστατευόμενη περιοχή αποτελεί μία από τις βασικές προτεραιότητες του ΦΔ. Για τον λόγο αυτό πραγματοποιούνται ξεναγήσεις σχολείων, τόσο στα Κ.Π.Ε., όσο και στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων των σχολείων - παράλληλα με την επίσκεψη των μαθητών στα Κέντρα - υλοποιούνται σε αρκετές περιπτώσεις περιβαλλοντικές δραστηριότητες στη φύση, όπως περιήγηση μικρής διάρκειας σε επιλεγμένα πεζοπορικά μονοπάτια, καθώς επίσης και παρατήρηση-αναγνώριση της άγριας πανίδας, ειδών χλωρίδας, τύπων οικοτόπων, κ.α.

Σε κάθε ένα από τα 3 Κέντρα, υπάρχουν εκθέσεις ερμηνείας περιβάλλοντος, όπου εκεί οι μαθητές ενημερώνονται προφορικά από τα στελέχη του ΦΔ για τον ρόλο και τις αρμοδιότητές του ΦΔ, την πλούσια πανίδα, χλωρίδα και τους σημαντικούς τύπους οικοτόπων της προστατευόμενης περιοχής, καθώς και για το καθεστώς προστασίας της, το οποίο είναι απαραίτητο για την ορθολογική διαχείρισή της.

Μετά την ολοκλήρωση της κάθε ξεναγήσης οι επισκέπτες λαμβάνουν έντυπα ενημερωτικά φυλλάδια, εγχειρίδια και χάρτες της προστατευόμενης περιοχής.

Η ξεναγήση στο Κ.Π.Ε. Άστρους συνδυάζεται με περιήγηση σε μονοπάτι εντός της Περιοχής Απόλυτης Προστασίας της Φύσης του «Υγροτόπου Μουστού», όπου με τη χρήση κατάλληλου εξοπλισμού παρατήρησης (κιάλια, τηλεσκόπια) και βοηθημάτων παρακολούθησης (έντυποι οδηγοί αναγνώρισης, φωτογραφικό υλικό) αλλά και τη βοήθεια των πινακίδων ερμηνείας περιβάλλοντος, οι επισκέπτες μαθητές παρατηρούν και ενημερώνονται μεταξύ άλλων για τα διάφορα είδη ορνιθοπανίδας που διαχειμάζουν ή επισκέπτονται τη λιμνοθάλασσα.

Η ξεναγήση στο Κ.Π.Ε. Αγίου Πέτρου συνδυάζεται με περιήγηση σε μονοπάτι στην περιοχή Απόλυτης Προστασίας

ας της Φύσης της «Συστάδας δενδρόκεδρου (*Juniperus drupacea*) Μονής Μαλεβής», πλησίον της περιοχής του Αγίου Πέτρου Αρκαδίας. Οι μαθητές ενημερώνονται για την περιοχή αυτή η οποία έχει χαρακτηριστεί και ως «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης», σε συνδυασμό με τις πληροφορίες που λαμβάνουν από τις πινακίδες ερμηνείας περιβάλλοντος που βρίσκονται σε διάφορα σημεία κατά μήκος του ορεινού πεζοπορικού μονοπατιού.

Η ξενάγηση στο Κ.Π.Ε. Καστάνιτσας συνδυάζεται με περιήγηση σε μονοπάτια που διασχίζουν το περίφημο, από άποψη φυσικής ομορφιάς, καστανόδασος και με βόλτα εντός του οικισμού της Καστάνιτσας, που έχει χαρακτηριστεί ως «Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους» και από το 1967 ως «Παραδοσιακός – Διατηρητέος Οικισμός» από το Υπουργείο Πολιτισμού για την ιδιαίτερη φυσική και αρχιτεκτονική ομορφιά του. Η ξενάγηση μπορεί να συνεχιστεί στα ερείπια του βυζαντινού πύργου Καψαμπέλη, ο οποίος βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του χωριού με πανοραμική θέα σε όλο τον παραδοσιακό οικισμό.

Θεματικές παρουσιάσεις σε σχολεία

Ο ΦΔ πραγματοποιεί επισκέψεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης στα σχολεία της προστατευόμενης περιοχής τόσο της Α/θμιας όσο και σε σχολεία Β/θμιας Εκπαίδευσης αλλά και σε σχολεία αντίστοιχα των δύο βαθμίδων, πλησίον αυτής. Στο πλαίσιο της εκάστοτε παρουσίασης, το περιεχόμενο της προσαρμόζεται κάθε φορά ανάλογα με την ηλικία, τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες του κοινού που την παρακολουθεί, προκειμένου να γίνεται πιο εύληπτο το περιεχόμενό της. Για τον σκοπό αυτό δημιουργήθηκε ένα ιδιαίτερα πλούσιο αρχείο παρουσιάσεων εμπλουτισμένο με πρωτότυπο οπτικοακουστικό υλικό και προσαρμοσμένο κατάλληλα σε μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου, αλλά και φοιτητές, επισκέπτες-μαθητές από το εξωτερικό και διάφορες άλλες ομάδες που σχετίζονται με εκπαιδευτικά θέματα. Η επικαιροποίηση της επιμέλειας του ενημερωτικού υλικού προηγείται κάθε θεματικής παρουσίασης στα σχολεία.

Διοργάνωση ή συνδιοργάνωση περιβαλλοντικών δράσεων

Πληθώρα δράσεων ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης (π.χ. διοργάνωση ή/και συμμετοχή σε εκδηλώσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα, συμμετοχή σε τοπικές γιορτές, εθελοντικοί καθαρισμοί, κ.ά.) υλοποιούνται κάθε χρόνο από τον ΦΔ εντός της προστατευόμενης περιοχής. Η διοργάνωση ή και συνδιοργάνωση των δράσεων αυτών από τον ΦΔ προβάλλεται από όλα τα διαθέσιμα μέσα του ΦΔ, με απώτερο στόχο την αλλαγή της κουλτούρας του τοπικού πληθυσμού σε σχέση με την επαφή που έχει με το φυσικό περιβάλλον.

Οι δράσεις με αφορμή Παγκόσμιες Ημέρες περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, απευθύνονται κατά κύριο λόγο στους μαθητές όλων των τάξεων της Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης εντός και πλησίον της προστατευόμενης περιοχής, αρκετές από τις οποίες συνδυάζονται με αντίστοιχες θεματικές παρουσιάσεις. Το προσωπικό του ΦΔ που είναι υπεύθυνο για την υλοποίηση των παραπάνω δράσεων, επιμελείται επίσης υλικό περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, το οποίο παρουσιάζεται και εκτός των σχολικών αιθουσών, στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής, αλλά και με αφορμή τοπικές εκδηλώσεις (π.χ. Γιορτές Γης, γιορτές τοπικών παραδοσιακών προϊόντων, επιστημονικές συναντήσεις, κ.α.).

Αποτίμηση Περιόδου 2011-2015

Μολοντί η οικονομική κρίση συνέβαλε εν μέρει στη μείωση των σχολικών εκδρομών σε ολόκληρη τη χώρα, με συνέπεια τη μείωση της επισκεψιμότητας και στην προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, η αποδοτική συνεργασία με τους υπεύθυνους των σχολικών δραστηριοτήτων, αλλά και με τους υπεύθυνους των σχολικών μονάδων, είχε ως αποτέλεσμα την ικανοποιητική ανταπόκριση τους στην υλοποίηση περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων, τόσο εντός των σχολικών αιθουσών, όσο και στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, μέσω της συχνής γραπτής και προφορικής επικοινωνίας των στελεχών του ΦΔ με τα σχολεία, επιτεύχθηκε ικανοποιητική συμμετοχή σχολικών μονάδων στο προγράμματα περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης μαθητών που υλοποιεί ο ΦΔ.

Το ενδιαφέρον των Σχολείων να υποδεχτούν το προσωπικό του ΦΔ στις σχολικές αίθουσες προκειμένου να προβάλλουν θέματα σχετικά με την προστατευόμενη περιοχή, αυξάνονταν σταδιακά κατά τη διάρκεια της περιόδου 2011-2015, ενώ παρουσιάστηκε μείωση των σχολικών επισκέψεων στην προστατευόμενη περιοχή και στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της μείωσης των σχολικών επισκέψεων στην προστατευόμενη περιοχή και κατόπιν της έγκρισης του ΤΔΠΠ του ΦΔ, πρόκυψε η δυνατότητα κάλυψης των εξόδων μετακίνησης επιλεγμένων σχολικών μονάδων, προκειμένου να επισκεφτούν τόσο την προστατευόμενη περιοχή, όσο και τα Κ.Π.Ε., η οποία και αξιοποιήθηκε από τον ΦΔ.

Δράσεις επόπτευσης-φύλαξης και η συμβολή τους στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής.

Εισηγητής: Φωτεινή Δημάκου, Φύλακας/Ειδικός Δασικής Προστασίας του ΦΔΟΠΥΜ

Ο Φ.Δ. με 5 Φύλακες/Ειδικούς Δασικής Προστασίας (έτος πρόσληψης 04/2011), πραγματοποιεί καθημερινές περιπολίες στην Π.Π. Σκοπός είναι η μεγαλύτερη δυνατή προστασία της περιοχής, για την καταπολέμηση των παράνομων δραστηριοτήτων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και κυρίως για την πρόληψη και την αποτροπή τους. Η φύλαξη της προστατευόμενης περιοχής αποτελεί βασική αρμοδιότητα του Φορέα.

Κύριο αντικείμενο εργασίας των φυλάκων είναι η εποπτεία/φύλαξη της περιοχής ευθύνης του ΦΔ με σκοπό τη διαφύλαξη των βιοτικών και αβιοτικών παραμέτρων και πόρων της. Προσπάθεια και αντικειμενικός στόχος της φύλαξης είναι να εντοπιστούν έγκαιρα και να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τουλάχιστον οι ακόλουθες (ενδεικτικά αναφερόμενες) κακόβουλες και βλαπτικές ενέργειες για την Προστατευόμενη Περιοχή του όρους Πάρνωννα και υγροτόπου Μουστού. Ενδεικτικά, η φύλαξη αφορά τις παρακάτω παράνομες ενέργειες:

Α. ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ και ΧΡΗΣΕΙΣ

- Λαθροθηρία
- Αυθαίρετη δόμηση
- Βόσκησις
- Αλλαγή χρήσης δασικών εκτάσεων
- Παράνομη υλοτομία δασικών δένδρων
- Παράνομη μεταφορά δασικών δέντρων
- Παράνομη ενόχληση ή βλάβη ζώων
- Παράνομη κοπή φυτών
- Άναμμα φωτιάς – εκδήλωση πυρκαγιάς
- Κατασκήνωση

Β. ΡΥΠΑΝΣΗ – ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ

- Απόρριψη σκουπιδιών
- Απόρριψη μπαζών
- Απόρριψη λυμάτων
- Ηχορύπανση

Γ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

- Παράνομη κυκλοφορία και στάθμευση αυτοκινήτων, δικύκλων και παντός είδους μηχανοκίνητων οχημάτων

Δ. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

- Φύλαξη έργων υποδομής και σήμανσης
- Συντήρηση υποδομών και εξοπλισμού του Φορέα

Μια από τις αρμοδιότητες του Τμήματος Φύλαξης αποτελεί και η καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών χλωρίδας και πανίδας.

Το μεγαλύτερο επίτευγμα αυτής της περιόδου ήταν η άριστη συνεργασία με Υπηρεσίες και Αρχές που βρισκόντουσαν στην προστατευόμενη περιοχή καθώς και με τα Τμήματα Προστασίας και Διαχείρισης και με το Τμήμα Πληροφόρησης-Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας του Φορέα.

Λόγω της ανεπάρκειας του θεσμικού πλαισίου του Φορέα, παρόλο που έχει εκδοθεί η Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού της προστατευόμενης περιοχής, το προσωπικό φύλαξης δεν έχει τη δυνατότητα να διενεργεί ελέγχους, και η φύλαξη ουσιαστικά περιορίζεται στην παρατήρηση, στην σύσταση και στην άμεση ειδοποίηση των αρμόδιων, για έλεγχο, υπηρεσιών.

Κατά τη διάρκεια του 2013 το εν λόγω τμήμα εμπλουτίστηκε, με σύγχρονο και αξιόπιστο εξοπλισμό και αυτό συντέλεσε ακόμη περισσότερο στην καλή παρουσία των φυλάκων στο πεδίο και στην προσπάθεια τους τόσο στο να καταγράψουν είδη χλωρίδας, πανίδας και παράνομων δραστηριοτήτων όσο και στο να τις καταστείλουν.

Η παρακολούθηση της βιοποικιλότητας στην προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα & υγροτόπου Μουστού

Εισηγητής: Τρυφωνόπουλος Γεώργιος, PhD Βιολόγος, Υπεύθυνος Τμήματος Προστασίας & Διαχείρισης του Φορέα Διαχείρισης Πάρνωνα - Μουστού

Ο τίτλος της πράξης του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού «Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού» στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡΑΑ 2007-2013, υποδηλώνει τη σημασία της βιοποικιλότητας για την ΕΕ ώστε να τη χρηματοδοτήσει, μαζί με αντίστοιχες πράξεις σε Φορείς Διαχείρισης της ελληνικής επικράτειας. Η **«Βιοποικιλότητα ή βιολογική ποικιλότητα»** περιγράφει την ποικιλία των μορφών ζωής, τους οικολογικούς ρόλους που επιτελούν και τη γενετική ετερογένεια που περιλαμβάνουν. Η βιοποικιλότητα μας «παρέχει» σημαντικές και αναντικατάστατες υπηρεσίες, παροχής, ρύθμισης, υποστήριξης και πολιτιστικές. Η σημαντική απώλεια της βιοποικιλότητας σε παγκόσμιο επίπεδο με αυξανόμενο ρυθμό τις τελευταίες δεκαετίες έχει κινητοποιήσει κράτη και οργανισμούς σε προσπάθειες ανάσχεσης αυτής της απώλειας και των επιπτώσεών της στον άνθρωπο.

Για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας εκπονούνται προγράμματα παρακολούθησης ειδών, όπου μελετάται η μεταβολή ή η σταθερότητα του πληθυσμού ενός είδους σε μια περιοχή σε διάστημα λίγων ετών και κατά συνέπεια η βιωσιμότητά του. Στόχος είναι να εκτιμηθεί ο Ελάχιστος Βιώσιμος Πληθυσμός (ΕΒΠ) που αποτελεί το μικρότερο δυνατό μέγεθος πληθυσμού με το οποίο μπορεί να έχει υψηλή πιθανότητα να είναι βιώσιμος ένας πληθυσμός στην φύση χωρίς να αντιμετωπίζει τον κίνδυνο εξαφάνισης από περιβαλλοντικούς, δημογραφικούς ή γενετικούς παράγοντες. Ο ΕΒΠ έχει εφαρμογή σε διαχειριστικά προγράμματα **προστασίας** απειλούμενων ειδών, καθώς επίσης και σε εκτιμήσεις για τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τη δυναμική ανάπτυξης ενός πληθυσμού σε μια περιοχή.

Η πράξη του ΦΔΟΠΥΜ περιλάμβανε 9 υποέργα παρακολούθησης:

- Υποέργο 2: «Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών χλωρίδας»
- Υποέργο 3: «Καταγραφή και παρακολούθηση των τύπων οικοτόπων»
- Υποέργο 4: «Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών θηλαστικών»
- Υποέργο 5: «Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών ασπονδύλων»
- Υποέργο 6: «Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών πουλιών»
- Υποέργο 7: «Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών ερπετών-αμφιβίων»
- Υποέργο 8: «Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών ψαριών»
- Υποέργο 9: «Καταγραφή και αξιολόγηση των ειδών μανιταριών»
- Υποέργο 10: «Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών χειροπτέρων»

Τα 9 υποέργα που υποστηρίχθηκαν από το προσωπικό του ΦΔ έδωσαν σημαντικά αποτελέσματα:

Τύποι Οικοτόπων

Η προστατευόμενη περιοχή χαρακτηρίζεται από υψηλή ποικιλότητα τύπων οικοτόπων και βλάστησης με περισσότερους από 20 τύπους οικοτόπων Ευρωπαϊκής σημασίας και Ελληνικού ενδιαφέροντος, π.χ. Δάση Μαύρης Πεύκης, Δάση Δενδρόκεδρου, Δάση Κεφαλληνιακής Ελάτης, Δάση Καστανιάς, Δάση με Πλάτανο, Δάση Δρυός, κ.ά.

Χλωρίδα

Τα ενδημικά φυτά της Ελλάδας που φιλοξενούνται στην περιοχή υπερβαίνουν τα 125. Έχουν καταγραφεί 7 αποκλειστικά ενδημικά φυτά του Πάρνωνα. Εκτός αυτών, 5 είδη της χλωρίδας του όρους περιορίζονται στον Πάρνωνα και στα μικρότερα όρη στα νοτιοανατολικά του. Στα μεγάλα υψόμετρα του όρους Πάρνωνα έχουν καταγραφεί τουλάχιστον 223 είδη φυτών, εκ των οποίων το 20% αποτελούν τα ενδημικά της Ελλάδας και το 13% τα ενδημικά της Βαλκανικής. Στη Μεγάλη Τούρλα ευρίσκονται τα περισσότερα από τα ελληνικά ενδημικά του Πάρνωνα και στην ίδια κορυφή τα 4 από τα 7 τοπικά ενδημικά.

Θηλαστικά - Χειρόπτερα

Στην προστατευόμενη περιοχή εξαπλώνονται 27 είδη θηλαστικών (εκτός των χειροπτέρων), που ανήκουν στις ακόλουθες οικογένειες: Ακανθοχοιρόμορφα (σκαντζόχοιροι), Μυγαλόμορφα (μυγαλές, ασπάλακες), Λαγόμορφα (λαγοί, αγριοκούνελα), Τρωκτικά (ποντικοί, αρουραίοι, τυφλοπόντικες), Σαρκοφάγα (τσακάλια, αλεπούδες, κουνάβια, ασβοί, νυφίτσες, κ.ά.) και Αρτιοδάκτυλα (αγριογούρουνα, ζαρκάδια, κ.ά.). Σημαντικότερο είδος η βίδρα, είδος προτεραιότητας για την ΕΕ, με έναν μικρό πληθυσμό να οριοθετείται στον υγρότοπο του Μουστού, το τσακάλι, και πιθανώς η αγριόγαια. Από τα είδη των χειροπτέρων, εξαπλώνονται στην περιοχή 22 είδη, με τα 10 από αυτά να είναι είδη προτεραιότητας για την ΕΕ.

Πουλιά

Η προστατευόμενη περιοχή παρουσιάζει αξιόλογο ορνιθολογικό ενδιαφέρον που μεταφράζεται σε

τουλάχιστον 249 είδη με παρουσία μόνιμη ή εποχική, ενώ κάποια είδη είναι περαστικά κατά τη διάρκεια της μετανάστευσης ή περνούν τυχαία από την περιοχή. Τα 80 από τα είδη αυτά αναφέρονται στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 97/409, χρίζονται ιδιαίτερης προστασίας. Στον ευρύτερο χώρο του Πάρνωνα εμφανίζεται μια μεγάλη ποικιλία πουλιών, κυρίως στρουθιόμορφων, ενώ στον υγρότοπο του Μουστού -χρησιμοποιώντας ως σημαντικός σταθμός διατροφής και υποστήριξης των μεταναστευόντων πληθυσμών- καταγράφεται πλήθος υδρόβιων και παρυδάτιων ειδών, με σημαντικά τα είδη ερωδιών, πουλάδων, αφρόπαπιων, κ.ά. Οι περισσότεροι βραχώδεις και απομονωμένες περιοχές φιλοξενούν είδη αετών, γερακιών και κουκουβαγιών, όπως ο χρυσαετός, ο σπιζαετός, ο πετρίτης, ο μπούφος, κ.ά.

Ερπετά-αμφίβια

Στην προστατευόμενη περιοχή απαντούν 33 διαφορετικά είδη ερπετών. Από τις χελώνες υπάρχουν 6 είδη (2 θαλάσσιες, 2 χερσαίες και 2 των γλυκών νερών) με όλα τα είδη να είναι είδη προτεραιότητας για την ΕΕ, και την χελώνα καρέτα να είναι το περισσότερο γνωστό είδος. Τα 14 είδη σαυρών που καταγράφονται στην περιοχή περιλαμβάνουν σαύρες ενδημικές της Πελοποννήσου, όπως η μοραϊτόσαυρα, η γραικόσαυρα, η πελοποννησιακή γουστέρα και ο οφιόμορος. Από τα 13 είδη φιδιών που έχουν αναφερθεί για την περιοχή τα 2 είδη είναι προτεραιότητας για την ΕΕ και συγκεκριμένα ο τετράγραμμος και το σπιτόφιδο. Σε ότι αφορά στα αμφίβια στην περιοχή απαντούν 6 είδη, εκ των οποίων 2 είδη φρύνων και 4 είδη βατράχων.

Ψάρια

Σε ότι αφορά στην ιχθυοπανίδα, στη λιμνοθάλασσα του Μουστού και τις γειτονικές λίμνες απαντούν 11 είδη ψαριών, με το είδος Ζαχαριάς Αλμυρής να είναι είδος προτεραιότητας για την ΕΕ και ενδημικό είδος του υγροτόπου. Στα ποτάμια που καταλήγουν στον υγρότοπο ή βρίσκονται στον ορεινό όγκο της προστατευόμενης περιοχής καταγράφονται 2 είδη ψαριών.

Ασπόνδυλα

Η μελέτη των ασπονδύλων της περιοχής εντοπίστηκε στα υδρόβια ασπόνδυλα, τα χερσαία γαστερόποδα, τα ορθόπτερα, τα ισόποδα, τα αραχνίδια και τα εδαφόβια κολεόπτερα. Τα μέχρι στιγμής δεδομένα καταγράφουν 31 είδη υδρόβιων ασπονδύλων που περιλαμβάνουν ενδημικά είδη και δύο ενδημικά γένη υδρόβιων γαστεροπόδων! Για τα χερσαία γαστερόποδα αναφέρονται τουλάχιστον 12 είδη ενδημικά του Πάρνωνα και 5 είδη της ΝΑ Πελοποννήσου. Τα υδρόβια έντομα έχουν τουλάχιστον 6 αντιπροσώπους ενδημικούς του Πάρνωνα, ενώ τα μυριάποδα και αραχνίδια - σύμφωνα με τη βιβλιογραφία - πιθανόν να αντιπροσωπεύονται από τουλάχιστον 10 είδη ενδημικά της Ελλάδας, της Πελοποννήσου ή περιοχών αυτής. Τέλος, για τα εδαφικά κολεόπτερα η εξάπλωση τουλάχιστον 14 ειδών ενδημικών της Πελοποννήσου, ενός είδους ενδημικού του Πάρνωνα και ενός είδους προτεραιότητας για την ΕΕ, και για τα ισόποδα 2 ειδών ενδημικών της Πελοποννήσου και ενός είδους ενδημικού του Πάρνωνα θεωρείται δεδομένη.

Μανιτάρια

Η καταγραφή των μακρομυκήτων του Πάρνωνα κατέληξε σε τουλάχιστον 108 γένη και τουλάχιστον 130 είδη και υποείδη, από τα οποία 29 εδώδιμα και 11 δηλητηριώδη. Επτά είδη αναφέρονται εδώ για πρώτη φορά από τον ελλαδικό χώρο ενώ πολλά είδη αποτελούν σπάνιες καταγραφές.

Η έρευνα & η κατανόηση της χλωρίδας του Πάρνωνα: διδάγματα από το πρόγραμμα εποπτείας & μελλοντικές προοπτικές

Εισηγητής: Θ. Κωνσταντινίδης, Επίκ. Καθηγητής Συστηματικής Βοτανικής Εθνικού & Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών, Επιστημ. Υπ/νος Προγράμματος «Καταγραφή & Παρακολούθηση ειδών χλωρίδας» ΦΔΟΠΥΜ - Ε. Καλπουτζάκης, Γεωπόνος, PhD Φαρμακευτικής

Στο πλαίσιο της υλοποίησης του προγράμματος εποπτείας της χλωρίδας που περιλαμβάνεται στα όρια συγκεκριμένων περιοχών NATURA 2000 και της έκτασης ευθύνης του ΦΔΟΠΥΜ πραγματοποιήθηκε εκτεταμένη εργασία πεδίου με ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Αρχικά, 29 είδη και υποείδη επιλέχθηκαν για επιτόπια αξιολόγηση, τα οποία στη συνέχεια επεκτάθηκαν σε 31. Για ένα είδος (*Polygala crista-galli*) δεν υπάρχουν δεδομένα εποπτείας, καθώς δεν εντοπίστηκαν πληθυσμοί του, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες.

Η μελέτη φυτών ορομεσογειακών και κρημνωδών περιοχών απαίτησε την χρήση αυτοκινήτων 4x4 και την εκτενή πεζοπορία για την προσέγγιση των πληθυσμών. Μηχανικές βλάβες και απρόβλεπτες κλιματικές αλλαγές δημιούργησαν δυσκολίες, οι οποίες προστέθηκαν στις οργανωτικές δυσκολίες του εγχειρήματος. Ορισμένες φορές μάλιστα οδήγησαν σε αποτυχίες που διορθώθηκαν μόνο με την επανάληψη της εργασίας πεδίου. Μεταξύ των αξιολογών ευρημάτων της έρευνας, ανακαλύφθηκε για πρώτη φορά στη νότια Πελοπόννησο το *Gymnospermium peloponnesiacum* (*Berberidaceae*) και εντοπίστηκε το στενότοπο ενδημικό *Clinopodium taygeteum* (*Lamiaceae*), του οποίου παλαιότερες αναφορές από τον Πάρνωνα ήταν ασαφείς και αμφισβητούμενες. Διαπιστώθηκε, επίσης, ότι πολλά τοπικά ενδημικά φυτά του όρους έχουν εξαιρετικά περιορισμένη εμφάνιση.

νιση και εντοπισμένους πληθυσμούς (*Astragalus agraniotii*, *Asperula malevonensis*, *Centaurea athoa subsp. parnonia*, *Centaurea leonidia*, *Nepeta orphanidea*, *Viola parnonia*). Για τα είδη αυτά, ο Φορέας διατηρεί την πλήρη ευθύνη εποπτείας και προστασίας των πληθυσμών τους καθώς δεν υπάρχουν εμφανίσεις τους εκτός της ευρύτερης περιοχής του Πάρνωνα. Αποτελεί παράδοξο το γεγονός ότι κανένα από τα παραπάνω φυτά δεν περιλαμβάνεται στους καταλόγους ειδών άμεσου κοινοτικού ενδιαφέροντος.

Πέραν των τοπικών ειδών και των ειδών που συμπεριλήφθηκαν στον κατάλογο εποπτείας, ένας σημαντικός αριθμός ελληνικών ενδημικών ή σπάνιων φυτών ανακαλύφθηκαν στον Πάρνωνα κατά τη διάρκεια του προγράμματος εποπτείας (*Acer hyrcanum subsp. reginae-amaliae*, *Colchicum peloponnesiacum*, *Bellevallia hyacinthoides*, *Cephalaria flava subsp. setulifera*, *Conium divaricatum*, *Astragalus thracicus subsp. cylleneus*, *Paeonia mascula subsp. hellenica*, *Lilium candidum* κ.ά.). Για ένα σπάνιο είδος αγρωστώδους (*Trisetum laconicum*) που περιγράφηκε από τον Πάρνωνα αλλά δεν υπήρχαν δεδομένα πεδίου μετά το 1850 εντοπίστηκαν τόσο ο *locus classicus* που διατηρεί μέχρι σήμερα πληθυσμό του φυτού όσο και 6 ακόμα, νέοι πληθυσμοί.

Στον υγροβιότοπο Μουστού, ο οποίος κατέχει σημαντική οικολογική αξία αλλά δεν χαρακτηριζόταν από την εμφάνιση σπανίων φυτικών ειδών, βρέθηκαν για πρώτη φορά 2 ενδιαφέροντα είδη (*Bupleurum euboicum*, *Pulicaria sicula*) προσαρμοσμένα σε αλατούχα εδάφη. Αν και τα είδη αυτά έχουν ευρύτερη εξάπλωση, οι πληθυσμοί του Μουστού είναι μικροί και έχουν ανάγκη εποπτείας.

Παρά τη μικρή διάρκεια του προγράμματος εποπτείας, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν είναι ενθαρρυντικά για την κατάσταση διατήρησης πολλών φυτικών ειδών. Για αρκετά είδη και πληθυσμούς διαπιστώθηκε ότι η παρουσία τους είναι μεν τοπική και καταλαμβάνει μικρό εύρος εξάπλωσης αλλά φαίνεται σταθερή και διατηρεί τέτοια δυναμική (ικανοποιητική παρουσία νεαρών ατόμων, σταθερό ενδιαίτημα, απουσία εμφανών κινδύνων ή ήπια, παροδική διατάραξη) ώστε εικάζεται καλή πρόγνωση για τη μελλοντική τους διατήρηση. Για ορισμένα άλλα είδη, ωστόσο, κρίνεται σκόπιμη η τροποποίηση της υπάρχουσας κατάστασης και η αντιμετώπιση των πιέσεων ή των απειλών που διαπιστώνονται. Στην περίπτωση τους, μικρές τροποποιήσεις της υπάρχουσας κατάστασης μπορεί να επιφέρουν μεγάλες αλλαγές και σταθερότητα στη μελλοντική διατήρηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι πολύ εντοπισμένοι, χασμοφυτικοί πληθυσμοί σπάνιων, τοπικών ειδών (π.χ. *Centaurea leonidia*, *Potentilla arcadiensis*), οι οποίοι απειλούνται από την παρουσία, για πρώτη φορά, ανθρωπίνης δραστηριότητας στα απρόσιτα ενδιαιτήματά τους. Για ένα άλλο είδος (*Sibthorpia europaea*) η διατήρηση της παρουσίας του νερού κρίνεται ως καταλυτικός παράγοντας για την διαιώνιση της ύπαρξής του.

Η υλοποίηση των έργων εποπτείας συχνά περνά μέσα από πολύπλοκους μηχανισμούς προκήρυξης, εγκρίσεων και πιστοποίησης που απορρέουν από την υποχρέωση της Ελλάδας να συμμορφώνεται με κοινοτικές Οδηγίες και εσωτερικούς νόμους. Ωστόσο, χρειάζεται να μην διαφεύγει της προσοχής ότι το ζητούμενο, στα έργα διατήρησης, είναι το τελικό όφελος να διαχέεται στα είδη και τα οικοσυστήματα που το έχουν ανάγκη. Χωρίς ένα τέτοιο «παραδοτέο», συχνά οι ενέργειες και οι μελέτες έχουν περιορισμένη αποτελεσματικότητα ή περιορίζονται σε απλή καταγραφή χωρίς αληθινή διαχείριση ή προστασία.

Τα ερπετά και τα αμφίβια του Πάρνωνα και του υγροτόπου Μουστού

Εισηγητής: Παναγιώτα Μαραγκού - PhD Βιολογίας, Επιστημονική Υπεύθυνη Προγράμματος «Καταγραφή & Παρακολούθηση Ειδών Ερπετών & Αμφιβίων» του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα- υγροτόπου Μουστού, Συντονίστρια Δράσεων Επιστημονικής Τεκμηρίωσης WWF Hellas

Η πανίδα ερπετών και αμφιβίων στην περιοχή ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα – Υγροτόπου Μουστού περιλαμβάνει 5 είδη αμφιβίων από 2 οικογένειες και 26 είδη ερπετών από 9 οικογένειες: δύο είδη χερσαίων χελωνών, δύο είδη νεροχελωνών, 11 είδη σαυρών και 10 είδη φιδιών. Ο συνολικός αυτός αριθμός αντανakλά την ποικιλομορφία των ενδιαιτημάτων της περιοχής αλλά και τη σημασία της για τη βιοποικιλότητα της χώρας, ιδιαίτερα αν σκεφτούμε ότι συνολικά η ερπετοπανίδα της Ελλάδας περιλαμβάνει 64 είδη σε 15 οικογένειες.

Η Πελοπόννησος επιπλέον διακρίνεται και για τον υψηλό ενδημισμό της και πράγματι, στην περιοχή του Πάρνωνα εξαπλώνονται τα τρία από τα συνολικά εννιά ενδημικά είδη ερπετών που συναντώνται στην Ελλάδα: η μωραϊτόσαυρα *Algyroides moreoticus*, η ελληνική σαύρα *Hellenolacerta graeca* και η πελοποννησιακή γουστέρα *Podarcis peloponnesiaca*.

Από αυτά τα είδη, σύμφωνα με το ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων ειδών Ζώων της Ελλάδας, αξιολογούνται ως Τρωτά:

- Η μεσογειακή χελώνα *Eurotestudo hermanni*, είδος που εξαπλώνεται σε όλη σχεδόν τη χώρα και η Ελλάδα φιλοξενεί παγκόσμια το μεγαλύτερο πληθυσμό από μεσογειακές χελώνες. Ωστόσο όλοι σχεδόν οι πληθυσμοί της παρουσιάζουν έντονες και συνεχιζόμενες τάσεις μείωσης.
- Η *Hellenolacerta graeca*, είδος ενδημικό που παρατηρείται σε όλη σχεδόν την Πελοπόννησο, διατηρώντας ωστόσο μικρούς, έντονα κερματισμένους και απομονωμένους πληθυσμούς και μόνο σε συγκεκριμένου τύπου ενδιαιτήματα

Επίσης ως Σχεδόν Απειλούμενα αξιολογούνται η μωραϊτόσαυρα (επίσης ενδημικό είδος που διατηρεί καλούς αλλά κερματισμένους πληθυσμούς στον Πάρνωνα σε συγκεκριμένα ενδιαίτηματα) και η βαλτοχελώνα *Emys orbicularis*, που στην περιοχή έχει βρεθεί μόνο στον υγρότοπο Μουστού, κυρίως λόγω των σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν γενικά οι υδάτινοι πόροι στην Ελλάδα.

Η ποιότητα των ενδιαιτημάτων των ερπετών και αμφιβίων στην περιοχή του Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού είναι γενικά υψηλή με αποτέλεσμα τα είδη να μην αντιμετωπίζουν άμεσες πιέσεις. Ωστόσο η περιορισμένη γεωγραφική εξάπλωση των ενδημικών ειδών και οι ιδιαίτερες απαιτήσεις ως προς το ενδιαίτημά τους τα καθιστά ευάλωτα σε μελλοντικές αλλαγές. Η εγκατάλειψη της μικρής κλίμακας κτηνοτροφίας και γεωργίας είναι μια επιπλέον απειλή καθώς οδηγεί σε ομογενοποίηση του τοπίου, ενώ ειδικότερα για τις νεροχελώνες και τα αμφίβια η διαθεσιμότητα νερού, τόσο ως προς την ποσότητα αλλά και την ποιότητα, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη διατήρησή τους. Τα ερπετά δεν είναι συνήθως «ελκυστικά» στο ευρύ κοινό. Επιπλέον, αν και υπάρχουν σχεδόν παντού, ο τρόπος ζωής και οι συνήθειές τους συνήθως παραμένουν ένα μυστήριο με αποτέλεσμα να βρίσκουν πρόσφορο έδαφος μύθοι και λαϊκές παραδόσεις που τα περιγράφουν ως επικίνδυνα και κακόβουλα όντα που θέλουν το κακό μας. Εντέλει η πλειονότητα των ανθρώπων είτε τα αγνοεί ή τα θεωρεί ζώα σιχαμερά και επικίνδυνα, τα καταδιώκει και τα σκοτώνει με την πρώτη ευκαιρία, ιδιαίτερα τα φίδια.

Παρόλα αυτά τα αμφίβια και τα ερπετά έχουν κεντρικό θέση στο πλέγμα της ζωής και συμβάλλουν σημαντικά στην ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος και στη ζωή του ανθρώπου. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- Προστατεύουν τις καλλιέργειες ελέγχοντας τους πληθυσμούς τρωκτικών και εντόμων. Όλα τα ερπετά και αμφίβια της χώρας μας είναι σαρκοφάγα που λόγω μεγέθους τρέφονται με είδη που μπορούν να πλήξουν σημαντικά τη γεωργική παραγωγή όπως αρθρόποδα, τρωκτικά ή και λαγόμορφα.
- Πέρα από το ρόλο τους ως καταναλωτές αποτελούν και τα ίδια τροφή για θηλαστικά και αρπακτικά πτηνά συμβάλλοντας στη βιοποικιλότητα και τη σταθερότητα του φυσικού περιβάλλοντος.
- Προστατεύουν τη δημόσια υγεία από διάδοση ασθενειών. Λόγω των διατροφικών συνηθειών τους, τα ερπετά και αμφίβια προστατεύουν από φορείς ασθενειών (τρωκτικά αλλά και αρθρόποδα) που μπορούν να προσβάλλουν και τον άνθρωπο.
- Η παρουσία ή η απουσία αμφιβίων και ερπετών αποτελεί δείκτη της υγείας των οικοσυστημάτων και μπορεί να αποκαλύψει πιέσεις, κατακερματισμό ενδιαιτημάτων ή ακόμη και υπερβολική χρήση φυτοφαρμάκων. Για το λόγο αυτό τα αμφίβια και τα ερπετά χρησιμοποιούνται συχνά ως οργανισμοί-μοντέλα για οικολογικές, φυσιολογικές και γενετικές έρευνες.
- Συμβάλλουν στην παραγωγή σημαντικών φαρμάκων. Σήμερα πολλά είναι τα φάρμακα που παρασκευάζονται από δηλητήρια φιδιών και ένζυμα σάλιου ερπετών και αμφιβίων για την καταπολέμηση σοβαρών παθήσεων και επώδυνων ασθενειών.

Η προστασία αυτών των χρήσιμων αλλά και συκοφαντημένων ζώων συμβάλλει όχι μόνο στη διατήρηση του πλούτου των ειδών αλλά στη λειτουργική ποικιλότητα, τα τροφικά πλέγματα, τη σύνθεση των οικοσυστημάτων και άρα στην παροχή των οικοσυστημικών υπηρεσιών δηλαδή των ωφελειών που ο άνθρωπος απολαμβάνει από τη φύση. Οφείλουμε να ξεπεράσουμε την άγνοια και τους μύθους που ακολουθούν τα ερπετά και τα αμφίβια και να τα θεωρήσουμε και αυτά ως ένα πολύτιμο κομμάτι της φυσικής μας κληρονομιάς.

Οι χελώνες, χερσαίες και υδρόβιες, και τα φίδια λαφιάτης (*Elaphe quatuorlineata*) και σπιτόφιδο (*Zamenis situlus*) περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II της κοινοτικής Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ως είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση επιβάλλει τον καθορισμό περιοχών του δικτύου Natura 2000. Στο παράρτημα IV και ως «είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτούν αυστηρή προστασία» περιλαμβάνονται πολλά από τα άλλα είδη καθώς και τα ενδημικά. Τα ενδημικά είδη αντιμετωπίζονται ως σημαντικά από την εθνική νομοθεσία (ν. 3937/2011 για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας). Σε διεθνές επίπεδο, το σύνολο σχεδόν των ειδών αμφιβίων και ερπετών προστατεύονται από τη Σύμβαση της Βέρνης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης. Τα περισσότερα είδη θεωρούνται είδη για τα οποία απαιτείται η λήψη των κατάλληλων και αναγκαίων μέτρων για τη διατήρηση των ενδιαιτημάτων τους (παράρτημα II). Οι χερσαίες χελώνες προστατεύονται επίσης από το παράνομο εμπόριο μέσω της Σύμβασης CITES.

Τα παραπάνω βασίστηκαν στα αποτελέσματα του έργου «Καταγραφή & παρακολούθηση ειδών ερπετών & αμφιβίων στην περιοχή αρμοδιότητας του Φορέα Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα & Υγροτόπου Μουστού». Οι εργασίες πεδίου υλοποιήθηκαν από τους: Παναγιώτα Μαραγκού, Παναγιώτη Παφίλη και Κάρολο Ελευθεράκο με την τεχνική και χαρτογραφική υποστήριξη της ADENS Α.Ε. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: 9 «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας» ΠΡΑΞΗ: Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωνα – Υγροτόπου Μουστού). Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

Νυχτερίδες (Χειρόπτερα) της προστατευόμενης περιοχής του όρους Πάρνωνα & υγροτόπου Μουστού

Εισηγητής: Έλενα Παπαδάτου - PhD Οικολογίας, Επιστημ. Υπεύθυνη Προγράμματος «Καταγραφή & Παρακολούθηση Ειδών Χειροπτέρων» του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα - υγροτόπου Μουστού.

Οι νυχτερίδες δεν είναι ποντίκια με φτερά, αλλά είναι τα μόνα θηλαστικά στον κόσμο που έχουν την ικανότητα να πετούν, όπως τα πουλιά και τα έντομα. Πετούν με τα «χέρια», εξού και η ονομασία της ταξινομικής ομάδας στην οποία ανήκουν, τα Χειρόπτερα. Αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της βιοποικιλότητας παγκοσμίως, καθώς στον πλανήτη μας ζουν πάνω από 1300 είδη. Στην Ελλάδα έχουμε 34 είδη, δηλαδή το 1/3 περίπου των ειδών χειροσάιων θηλαστικών στη χώρα μας είναι νυχτερίδες! Αυτά τρέφονται με έντομα και άλλα αρθρόποδα, όπως αράχνες, και όχι με αίμα όπως λανθασμένα επικρατεί ως αντίληψη. Η σημασία τους για την ισορροπία των οικοσυστημάτων είναι εξαιρετική, καθώς κάθε νύχτα καταναλώνουν τουλάχιστον το μισό του βάρους τους σε έντομα.

Όπως οι περισσότερες ομάδες ζώων, σήμερα απειλούνται από την αλόγιστη ανάπτυξη των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων (αστικοποίηση, εκβιομηχάνιση περιοχών, επέκταση καλλιεργειών με εκτεταμένη χρήση χημικών και απουσία φυτοφρακτών, κ.α.). Απειλούνται όμως και από τις λανθασμένες αντιλήψεις του κόσμου που συχνά τις αντιμετωπίζει ως επικίνδυνα παράσιτα που πρέπει να θανατωθούν... Επομένως, η σωστή ενημέρωση και η ύπαρξη φυσικών περιοχών σε καλή κατάσταση διατήρησης, όπως ο Πάρνωνας και ο υγρότοπος Μουστού, είναι κρίσιμης σημασίας για την ύπαρξη των νυχτερίδων. Σημειώνεται ότι όλα τα είδη χειροπτέρων ανήκουν στο Παράρτημα IV της Ευρωπαϊκής Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ), χρήζουν δηλαδή αυστηρής προστασίας.

Οι νυχτερίδες της προστατευόμενης περιοχής του όρους Πάρνωνα και του υγροτόπου Μουστού κατεγράφησαν συστηματικά για πρώτη φορά στα πλαίσια του έργου «Καταγραφή και Παρακολούθηση των Ειδών Χειροπτέρων» Πράξης «Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωνα – Υγροτόπου Μουστού». Πρωταρχικός στόχος του έργου ήταν η συλλογή βασικής πληροφορίας για τα χειρόπτερα της περιοχής, όπως το πόσα και ποια είδη ζουν σε αυτήν, καθώς και η θέση σημαντικών καταφυγίων (σπήλαια, άλλες στοές, κτίσματα) και περιοχών τροφοληψίας. Περαιτέρω επιχειρήθηκε εκτίμηση της κατάστασης διατήρησης των τοπικών πληθυσμών χειροπτέρων στο βαθμό του δυνατού.

Εργασίες πεδίου για τη συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκαν τον Ιούνιο και τον Οκτώβριο του 2014, καθώς και τον Απρίλιο και τον Σεπτέμβριο του 2015. Η δειγματοληψία περιλάμβανε αναζητήσεις και διερεύνηση καταφυγίων την ημέρα (σπήλαια και άλλα έγκοιλα σε βράχους, εγκαταλελειμμένα κτίσματα, γεφύρια, κ.λπ.), και τη νύχτα παγιδεύσεις με ειδικά δίκτυα και ηχογραφήσεις με δέκτες υπερήχων σε περιοχές τροφοληψίας, καθώς και παγιδεύσεις σε καταφύγια με ειδική παγίδα. Όλα τα ζώα απελευθερώνονταν στο μέρος όπου παγιδεύθηκαν αμέσως μετά την ταυτοποίηση ειδών και τη λήψη βιομετρικών δεδομένων το ίδιο βράδυ.

Συνολικά καταγράψαμε 22 είδη νυχτερίδων, δηλαδή το 65% των ειδών της Ελλάδας, στη διάρκεια 26 ημερών νυχτων πεδίου. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται δύο από τα σπανιότερα είδη της χώρας μας, η Μπαρμπαστέλλα *Barbastella barbastellus* και ο Μεγάλος Νυκτοβάτης *Nyctalus lasiopterus*, που εξαρτώνται από ώριμα δάση σε καλή κατάσταση διατήρησης, τόσο για καταφύγια όσο και για την τροφή τους. Το πιο κοινό είδος ήταν η Μικρονυχτερίδα *Pipistrellus pygmaeus*, ένα από τα πιο μικρά είδη στην Ευρώπη, που εξαρτάται από παρόχθια δάση και επιφάνειες νερού.

Τρία από τα σπήλαια της ευρύτερης περιοχής φιλοξενούν σημαντικές αποικίες μικτές ειδών, δηλαδή αποτελούνται από μερικές εκατοντάδες νυχτερίδες που ανήκουν σε περισσότερα από τρία διαφορετικά είδη. Οι αποικίες μάλιστα παρουσιάζουν εποχιακές διακυμάνσεις όσον αφορά τη σύνθεση ειδών και τη σχετική τους αφθονία. Αυτά τα σπήλαια βρίσκονται πολύ κοντά στα όρια της περιοχής ευθύνης του ΦΔ αλλά εκτός αυτού. Στα πλαίσια των εργασιών μας προτείναμε να συμπεριληφθούν στην περιοχή του ΦΔ, ώστε να διασφαλιστεί η προστασία τους από κακόβουλες ενέργειες. Στην πορεία των εργασιών ανακαλύφθηκε ένα ακόμα σημαντικό μικρό σπηλαιόβαρathρο με μερικές δεκάδες νυχτερίδες, μέσα στα όρια της περιοχής ευθύνης του ΦΔ. Όπως φαίνεται, έχουμε και άλλα να μάθουμε. Η ευρύτερη περιοχή του όρους Πάρνωνα και του υγροτόπου Μουστού φαίνεται ότι προς το παρόν προσφέρει σημαντικά καταφύγια και αφθονία τροφής σε πολλά είδη χειροπτέρων.

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ
ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ

Άστρος Κυνουρίας, 22001 Αρκαδία

Τηλ: 27550 22021, Fax: 27550 22806

Email: info@fdparnonas.gr

Web: www.fdparnonas.gr

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Φορέας Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013»

«Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας
του όρους Πάρνωνα & υγροτόπου Μουστού»

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΕΤΠΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
& ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

ΕΠΠΕΡΑΑ

Προγραμματική Περίοδος 2007-2013
Παραρτήματα του Προγράμματος Ανάπτυξης
«Κάνουμε τις πράξεις, ζούμε το αποτέλεσμα»

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης